

บทที่ 4

ผลของสัญญาตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของส.ป.ป.ลาว

จากการได้ศึกษาองค์ประกอบของสัญญา เปรียบเทียบกันระหว่างกฎหมายลาวและไทย ได้ศึกษาถึงความสมัครใจ ความสามารถ จุดประสงค์ เหตุผลและแบบของสัญญารวมถึงผลของความไม่สมบูรณ์ของสัญญาในบทก่อนแล้วทำให้เกิดความเข้าใจถึงองค์ประกอบหรือเงื่อนไขความสมบูรณ์ของสัญญา

ในบทที่ 4 นี้ เราจะได้ศึกษาถึงผลของสัญญาตามกฎหมายของ ส.ป.ป.ลาว แล้วจะมีหลักการปฏิบัติตามสัญญา ความรับผิดชอบในการไม่ปฏิบัติตามสัญญารวมทั้งการวิเคราะห์คำพิพากษาของศาลลาวเกี่ยวกับการกำหนดประเภทของค่าเสียหายอย่างไรต่อไป

4.1 หลักการปฏิบัติตามสัญญา (มาตรา 18-22)

4.1.1 หลักทั่วไปในการปฏิบัติสัญญา(มาตรา 18 วรรค 1)และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย(มาตรา 5)

ในการปฏิบัติสัญญาคู่สัญญาต้องปฏิบัติสัญญาด้วยความจริงใจ ถูกต้องตามกำหนดเวลา และในสถานที่ซึ่งกำหนดไว้ในสัญญาหรือกฎหมาย¹ กฎหมายมาตรา 18 นี้ ใช้คำว่า “ความจริงใจ” ซึ่งเมื่อเทียบคำที่ใช้คำแปลภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า “good faith” ถ้าการปฏิบัติสัญญาของคู่สัญญาที่ปฏิบัติต่อกันนั้นโดยไม่มีความจริงใจแล้ว จะถือว่าเป็นการละเมิดต่อข้อผูกพันในสัญญาที่ให้ต่อกันแล้วไปนั้น แต่หากการปฏิบัติสัญญาดังกล่าวนี้นั้น หากคู่สัญญาฝ่ายเจ้าหนี้มีความยินยอมด้วยก็จะถือว่าเป็นผลทางกฎหมาย และ การที่บุคคลใดที่ได้เข้าร่วมในข้อผูกพันในสัญญา บุคคลนั้นต้องมีหน้าที่ปฏิบัติต่อสิ่งที่มีอยู่ในข้อผูกพันนั้น ซึ่งบุคคลที่เข้าร่วมโดยไม่ปฏิบัติตามสัญญา หรือปฏิบัติสัญญาไม่ถูกต้องหรือไม่ตรงกับเวลา สถานที่ที่ได้กำหนดไว้ใน

¹ Article 18. Principles of Contract Performance

Contracting parties must perform a concluded contract in good faith and completely within the period [for performance] and at the location specified by the contract or by the laws.

ข้อผูกพันหรือสัญญาแล้ว บุคคลนั้นต้องมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดข้อผูกพันนั้นและในความหมายการไม่ได้ปฏิบัติตามสัญญาด้วยความจริงใจมีความหมายว่า ไม่มีใจซื่อตรงต่อกันตามสัญญาที่ตนได้ให้ไว้เนื่องจากความหมายดังกล่าว ต้องได้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นตามความเสียหาย หรือต้องรับผิดชอบต่อความผิดของตนที่ได้กระทำนั้น และคู่สัญญามีหน้าที่ต้องปฏิบัติหรือกระทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้องกับสัญญาที่ได้ให้ไปนั้น การไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้น หากมีความเสียหายให้แก่ฝ่ายหนึ่งแล้ว จะไม่มีข้อยกเว้นใดๆ ซึ่งต้องพิจารณาว่าความเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับนั้นเกิดจากการกระทำของลูกหนี้ และมีความเสียหายอย่างไรต้อง กำหนดค่าเสียหายตามความเสียหายที่แท้จริงให้แก่อีกฝ่ายที่ได้รับความเสียหายอันแท้จริง เช่น ค่าเสียหายเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญาหรือการปฏิบัติสัญญาที่ไม่ถูกต้อง

จากการอธิบายหลักการปฏิบัติตามสัญญาตามด้วยความจริงใจกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของส.ป.ป.ลาว ตามมาตรา 18 และจากการศึกษาคำอธิบายของศาสตราจารย์ ดร.จิต เศรษฐบุตร อธิบายว่า “คู่สัญญาต้องได้ปฏิบัติตามสิ่งที่ผูกพันตามสัญญาได้อย่างเดียวกับการปฏิบัติตามกฎหมายกล่าวคือต้องปฏิบัติโดยสุจริต”² และในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการชำระหนี้ ท่านว่า บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 368 ก็กล่าวอีกว่า “สัญญานั้นให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยวิเคราะห้ถึงปกติประเพณีด้วย” จากการอธิบายและได้ศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญามาตรา 8 ของส.ป.ป.ลาว ประกอบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย มาตรา 5 มาตรา 368 สรุปได้คือ ถ้าคู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ผูกพันตามสัญญาโดยสุจริตต้องได้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นตามความเสียหาย หรือต้องรับผิดชอบต่อความผิดของตนที่ได้กระทำนั้น

4.1.2 หลักการปฏิบัติตามสัญญาให้ถูกต้อง

4.1.2.1 หลักทั่วไปใน (มาตรา 18 วรรค 2)

เมื่อสัญญาเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์แล้ว โดยหลักจะต้องมีการปฏิบัติตามสัญญาให้ถูกต้องตามกฎหมายบัญญัติไว้ห้ามไม่ให้คู่สัญญา ปฏิเสธ การปฏิบัติข้อผูกพัน แก้ไขเงื่อนไขของสัญญา

² จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, แก้ไขเพิ่มเติมโดยรองศาสตราจารย์ ดร. ดาราพร ธีระวัฒน์ พิมพ์ครั้งที่ 18, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), น. 251.

โดยฝ่ายเดียวเว้นแต่กฎหมายอนุญาติเจ้าหนี้มีสิทธิไม่รับเอาการปฏิบัติข้อผูกพันที่ไม่ถูกต้องนั้นเว้นแต่จะมีข้อตกลงหรือกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น³ การปฏิบัติสัญญาที่ถูกต้องคือ ภาระหน้าที่ของลูกหนี้ในการปฏิบัติตามข้อผูกพันในสัญญา ซึ่งเป็นการกระทำที่สอดคล้องกับองค์ประกอบเงื่อนไขของสัญญา วัตถุประสงค์ของสัญญาหรือถูกต้องตามข้อกำหนดกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของส.ป.ป.ลาว มาตรา 5 ที่ได้กำหนดเงื่อนไขความถูกต้องของสัญญาและการปฏิบัติตามสัญญาถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดหนึ่งได้กระทำในสิ่งไม่ถูกต้อง ได้ดัดแปลงหรือได้แก้ไขเงื่อนไขของสัญญาโดยลำพังหรือโดยฝ่ายเดียวจะถือว่าเป็นการปฏิบัติตามสัญญาไม่ถูกต้อง เช่น ลูกหนี้ไม่กระทำหน้าที่ของตนในการปฏิบัติตามข้อผูกพันในสัญญา อันเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับองค์ประกอบของสัญญา ไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขของสัญญา หรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสัญญาหรือไม่ถูกต้องตามข้อกำหนดกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 5 ที่ได้กำหนดเงื่อนไขความถูกต้องของสัญญาซึ่งสัญญาที่ถูกต้อง ต้องประกอบด้วยเงื่อนไขดังนี้

1. ต้องมีความสมัครใจหรือความยินยอมในการเข้าร่วมของคู่สัญญา
2. ต้องมีความสามารถทางด้านการประพฤติ
3. วัตถุประสงค์ของสัญญาต้องแจ้งชัด มีจริง ถูกต้องตามกฎหมาย
4. เหตุผลของสัญญาต้องถูกต้องตามกฎหมาย
5. รูปแบบของสัญญาต้องสอดคล้องกับสิ่งที่กฎหมายกำหนด

³Contracting parties are forbidden to refuse performance of contractual obligations or to unilaterally alter the contents of a contract, except where allowed by the laws. Obligees have the right to reject incomplete performance of contractual obligations, unless otherwise stipulated by the contract or by the laws.

4.1.2.2 กำหนดเวลาในการปฏิบัติตามสัญญา (มาตรา 19 วรรค 1, 2, 3) เทียบเคียงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย (มาตรา 203 และ มาตรา 192 วรรค 2)

กำหนดเวลาในการปฏิบัติตามสัญญา ตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว ในมาตรา 19 วรรค 1 และ วรรค 2⁴ กำหนดว่าการปฏิบัติข้อผูกพันต้องปฏิบัติตาม กำหนดเวลาที่ได้บ่งไว้ในสัญญาและต้องสอดคล้องกับสัญญาและกฎหมาย กำหนดว่า ถ้า กำหนดเวลาในการปฏิบัติตามสัญญา หากไม่ได้กำหนดในสัญญา เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ ปฏิบัติได้ทุกเวลาและในกรณีเจ้าหนี้ได้เรียกร้องให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามสัญญานั้น ลูกหนี้มีหน้าที่ปฏิบัติตามสัญญาในกำหนดเวลา 15 วัน นับตั้งแต่วันที่เจ้าหนี้เรียกให้ปฏิบัติเป็นต้นไป⁵

นอกจากนี้ในมาตรา 19 วรรค 3 ยังกำหนดไว้ว่าลูกหนี้อาจปฏิบัติตามสัญญาหรือ ข้อผูกพันก่อนกำหนดเวลาก็ได้ ถ้าการปฏิบัติตามสัญญานั้นไม่ขัดกับสัญญาหรือขัดกับกฎหมาย และเจ้าหนี้ก็เห็นด้วย⁶ กรณียกเว้นสำหรับการชำระหนี้ก่อนกำหนดมีเป็นกรณี ลูกหนี้อาจชำระหนี้ ก่อนเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาก็ได้ แต่เจ้าหนี้จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ของตนปฏิบัติตามในการชำระหนี้ ก่อนกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาไม่ได้

⁴ Article 19. Period for the Performance of Contractual Obligations

Contractual obligations must be performed within the stipulated period [for performance] and in accordance with the terms of the contract or the laws.

⁵ Article 19. Period for the Performance of Contractual Obligations

If the period for performance of contractual obligations is not provided for, the obligee has the right to demand performance and the obligor has the right to render performance at any time. In the event that the obligee demands performance, the obligor is obligated to perform such contractual obligations within fifteen days from the day the obligee makes the demand.

⁶ Article 19. Period for the Performance of Contractual Obligations

The obligor may perform its obligations before the period [for performance] if such performance does not conflict with the contract or with the laws and the obligee agrees.

ดังนั้นความรับผิดชอบของฝ่ายที่ไม่ได้ปฏิบัติตามข้อผูกพันตามสัญญาที่เกิดขึ้น อันมีพื้นฐานมาจากการกระทำที่กฎหมายคุ้มครองให้กับฝ่ายที่ได้รับความเสียหายซึ่งฝ่ายที่ไม่ได้ปฏิบัติตามสัญญา ต้องได้รับผิดชอบต่อความเสียหายแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง การกำหนดเวลาในการปฏิบัติตามสัญญา กรณีที่ได้กำหนดไว้ในสัญญาอาจจะไม่มีปัญหาที่ได้แย้งกัน แต่ถ้าไม่มีกำหนดเวลา เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามสัญญาได้ทันที แต่ต้องได้มีการแจ้งก่อนเพื่อให้ลูกหนี้ได้เตรียมที่จะชำระหนี้ นั้น หากเจ้าหนี้ได้แจ้งล่วงหน้าก่อนแล้วต้องปฏิบัติตามต่อเจ้าหนี้ภายใน 15 วัน นับตั้งแต่เจ้าหนี้ได้แจ้งเป็นต้นไป

ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการไม่ปฏิบัติตามข้อผูกพันคือ การไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้นเองไม่ว่ากรณีใดๆซึ่งถือว่าการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเช่น การไม่ชำระหนี้การชำระหนี้ล่าช้าหรือการปฏิบัติตามสัญญาไม่สมเหตุสมผลหรือการปฏิบัติตามสัญญาไม่ได้ตามคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในสัญญา ซึ่งจากการไม่กระทำตามหน้าที่ดังกล่าวนั้น เจ้าหนี้ได้แจ้งแล้วแต่ลูกหนี้ไม่ได้ทำตามหน้าที่ของตน อันทำให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายจากการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนต่อข้อตกลงกันในสัญญานั้น

สิ่งที่กล่าวมาข้างข้างต้นนี้เป็นการศึกษาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของ ไทยมาตรา 215 ที่ได้กำหนดให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามความประสงค์ อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ และมีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การที่ลูกหนี้ ไม่ชำระหนี้ นั้นได้

ในการกำหนดเวลาเพื่อปฏิบัติตามสัญญาหรือการกำหนดเวลาการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 203 ถ้าไม่ได้กำหนดเวลาชำระหนี้กันไว้ ทั้งไม่อาจอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวงได้ว่าจะให้ชำระหนี้กันเมื่อใด เจ้าหนี้ออมเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ทันทีและลูกหนี้ก็ชำระหนี้ได้ทันทีเช่นกัน ในมาตรา 203 นี้ ไม่ใช่บทบังคับ ลูกหนี้ออมตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้เสมอ ทั้งยังเป็นบททั่วไปสำหรับหนี้โดยทั่วไป ถ้าเป็นหนี้เกิดจากเอกเทศสัญญาก็จะต้องพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติพิเศษในเอกเทศสัญญาด้วย เพราะอาจมีบทบัญญัติพิเศษให้ลูกหนี้ชำระหนี้ต่างไปจากมาตรา 203 ก็ได้⁷ สำหรับหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ตามเวลานั้น แต่ลูกหนี้จะชำระก่อนก็ได้ และเจ้าหนี้ถ้าหนี้มีกำหนดเวลาไม่อาจเรียกให้

⁷ ไสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2545), น.480.

ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนกำหนดเวลาได้⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 192 วรรค 2 กล่าวว่า คู่กรณีที่ได้รับประโยชน์จากเงื่อนไขนั้นจะสละประโยชน์แห่งเงื่อนไขก็ได้ แต่ถ้าเงื่อนไขกำหนดเพื่อประโยชน์ทั้งสองฝ่ายแล้ว คู่กรณีที่ฝ่ายใดหนึ่งจะสละไม่ได้ ทั้งนี้ เป็นที่เข้าใจได้ เพราะเงื่อนไขจะมาใช้ยันแก่คู่กรณีที่ได้รับประโยชน์นั้นไม่ได้ การสละประโยชน์แห่งเงื่อนไขนั้น โดยปกติก็ได้แก่การที่ได้ยอมให้มีการปฏิบัติตามหนี้หรือชำระหนี้ก่อนกำหนดเงื่อนไขคือถ้าเป็นกรณีเพื่อประโยชน์ของลูกหนี้ ลูกหนี้ก็ชำระก่อนกำหนดเงื่อนไข¹⁰ และถ้าเป็นกรณีเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ เจ้าหนี้ก็ยอมรับชำระหนี้ก่อนกำหนดเงื่อนไข แต่การสละประโยชน์แห่งเงื่อนไขนี้อาจแสดงออกโดยทางอื่นก็ได้ โดยศาลได้วินิจฉัยว่า การที่ลูกหนี้ซึ่งได้ประโยชน์แห่งเงื่อนไข ไม่ได้กล่าวอ้างประโยชน์นี้ยกเป็นข้อต่อสู้เพื่อปฏิเสธไม่ชำระหนี้ ดังนี้ ถือว่าเป็นการสละประโยชน์แล้ว เช่น จำเลยได้ทำสัญญารับใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์โดยกำหนดว่า จะใช้ภายใน 2 ปี แต่ก่อนเวลานั้นจำเลยกับกล่าวอ้างว่าตนไม่ต้องรับผิดตามสัญญา ดังนี้ โจทก์จึงฟ้องบังคับศาลจำเลยต่อสู้ว่า ตนทำสัญญาขายนี้ โดยถูกหลอกหลวงจึงไม่ต้องรับผิด ศาลชั้นต้นยกฟ้องโจทก์ว่า โจทก์ก็ฟ้องก่อนกำหนดเงื่อนไข 2 ปี แต่ศาลฎีกาพิพากษาว่า จำเลยสละประโยชน์แห่งเงื่อนไขแล้ว¹¹

4.1.2.3 สถานที่ในการปฏิบัติตามสัญญามาตรา 18 วรรค 1 ประกอบกับมาตรา 20 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย(มาตรา 324)

กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของส.ป.ป.ลาว ปี ค.ศ.1990 มาตรา 20 กำหนดว่า สัญญาให้ปฏิบัติตามการตกลงของคู่สัญญาหรือกฎหมายกำหนด ถ้าคู่สัญญาไม่ได้กำหนดสถานที่ในการปฏิบัติ ให้ปฏิบัติดังนี้

- สัญญาในการมอบอาคารก่อสร้างให้ปฏิบัติอยู่สถานที่ก่อสร้างนั้น
- สัญญาทางการเงินให้ปฏิบัติอยู่ในเขตที่เจ้าหนี้อาศัยอยู่ ยกเว้นเป็นสัญญาทางการเงินขององค์กรของรัฐ รวมหมู่(สมาคม) และสังคม ถ้าเจ้าหนี้ได้จากที่อยู่ของตนไปยังสถานที่แห่งอื่น ในเวลาปฏิบัติตามสัญญา เจ้าหนี้ต้องแจ้งการจากไปนั้นให้ลูกหนี้ของตนทราบก่อนและกรณีลูกหนี้ได้รับทราบการแจ้งนั้นแล้ว ลูกหนี้ก็ต้องปฏิบัติตามที่อยู่ใหม่ของเจ้าหนี้ ส่วน

⁸ ประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 203 วรรค 2

⁹ จีดี เศรษฐบุตร, อ้างแล้ว เศรษฐกรที่ 2, น. 193.

¹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 408 บัญญัติว่า ลูกหนี้เรียกให้ชำระคืนไม่ได้

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาไทย 1189/2499

ค่าใช้จ่ายในการไปปฏิบัติสัญญานั้นเป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ต้องรับผิดชอบ ส่วนสัญญาอื่นๆให้ปฏิบัติตามที่อยู่ของลูกหนี้และในเมื่อสัญญาที่เกิดขึ้นแล้วถ้าลูกหนี้เป็นนิติบุคคลให้ปฏิบัติที่สำนักงานของนิติบุคคล¹²

การชำระหนี้จะทำการที่ไหนย่อมเป็นเรื่องที่คู่กรณีจะต้องตกลงกัน หากมีการตกลงกันก็ย่อมเป็นไปตามข้อตกลงนั้น หากไม่มีข้อตกลงกันไว้ไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย เมื่อมีกรณีพิพาทเกิดขึ้นก็ต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยมาตรา 324¹³ มาตรา 324 บัญญัติว่า “เมื่อมิได้มีการแสดงเจตนาไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าจะพึงชำระหนี้ ณ.สถานที่ใดไซ้รหากจะต้องส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ท่านว่าต้องส่งมอบกัน ณ.สถานที่ซึ่งทรัพย์สินนั้นได้อยู่ในเวลาเมื่อก่อให้เกิดหนี้นั้น ส่วนการชำระหนี้โดยประการอื่น ท่านว่าต้องชำระ ณ.สถานที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้”

¹² Article 20. Location of Performance of Contractual Obligations

Contractual obligations shall be performed at a location determined by the contract or by the laws. If such location is not so determined, contractual obligations shall be performed at the following locations:

1. The obligation to hand over a constructed building shall be performed at the construction site;

2. Financial obligations shall be performed at the address of the obligee at the Time such obligations arise, with the only exception [being] financial obligations of State organisations, collectives, and social organisations.

If the obligee has moved to another address during the performance of obligations and has notified the obligor, the obligation shall then be performed at the obligee's new address, while all the expenses for the performance of such obligations shall be the burden of the obligee;

3. Other contractual obligations shall be performed at the obligor's address at the time that the contractual obligations arise. If the obligor is a legal entity, performance shall be at the offices of that legal entity.

¹³ โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 7*, น. 481.

4.1.2.4 หลักการปฏิบัติตามสัญญาตามมาตรา 1 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย (มาตรา326)

หลักการปฏิบัติตามสัญญา กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 21 กำหนดว่า ในการชำระหนี้ (การชำระหนี้) เจ้าหนี้ต้องทำเป็นใบรับเงิน (ใบเสร็จ) ด้วยตนเองหรือตามคำขอรับของลูกหนี้ ใบรับเงิน (ใบเสร็จ) นี้ต้องทำในวันที่ได้ชำระหนี้หรืออย่างช้า ต้องทำภายใน 14 วันหลังการปฏิบัติตามข้อผูกพันหรือหลังการปฏิบัติตามสัญญานั้นเสร็จสิ้นแล้ว การชำระหนี้จะมีขึ้นได้ต้องมีใบรับเงิน (ใบเสร็จ)¹⁴ ซึ่งถือว่าถ้าในการปฏิบัติตามสัญญาในการชำระหนี้ ลูกหนี้ได้ชำระหนี้โดยไม่มีอันใดเป็นหลักฐานหรือไม่มีใบรับเงิน (ใบเสร็จ) ก็จะไม่มีการข้อมูลหลักฐานเพื่อพิสูจน์ได้ว่าการชำระหนี้เพราะเมื่อมีการฟ้องร้องไปถึงศาล ศาลต้องอิงตามข้อมูลหลักฐานที่เป็นเอกสารยืนยันในอันดับแรก

ผู้ที่เก็บรักษาใบรับเงิน (ใบเสร็จ) นั้น ถือว่าเป็นผู้รับเงินได้ตามจำนวนตัวเลข ซึ่งได้กำหนดไว้ในใบรับเงิน (ใบเสร็จ) เว้นแต่สัญญาได้กำหนดอย่างอื่น¹⁵ การชำระหนี้ (การชำระหนี้) นั้น อาจชำระเป็นเงินหรือเงินโอนหรือด้วยเช็ค (Checks) หรือทรัพย์สินและแรงงานตามความยินยอมของเจ้าหนี้¹⁶ กรณีการชำระหนี้ด้วยเช็ค (Checks) วันที่ชำระหนี้ที่เจ้าหนี้ถือว่าการชำระหนี้มาตามทางไปรษณีย์ให้ถือวันที่ชำระหนี้ในวันที่ลูกหนี้ได้มอบเงินหรือมอบทรัพย์สินทางไปรษณีย์¹⁷

¹⁴ Article 21. Settlements

For settlements, the obligee [who has the right to receive settlement] must issue a receipt on its own or in accordance with the obligor's request. This receipt must be made immediately or, at the latest, within two weeks after contractual obligations have been performed. [Legal] settlement shall [only be deemed to take place] after the receipt has been issued.

¹⁵ The receipt holder shall be considered to have received the money in the amount stipulated in the receipt, unless otherwise provided in the contract.

¹⁶ Settlements may be made in cash, transfer money, checks, in kind or labour as agreed to by the obligee.

¹⁷ In the case of settlement by check, the date of settlement is the date the obligee receives the check. In settlements by transfer money, the date of settlement

ในการอธิบายหลักการปฏิบัติตามสัญญาตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว ตามมาตรา 21 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย มาตรา 326 บัญญัติว่า “บุคคลผู้ชำระหนี้ชอบจะได้รับใบเสร็จเป็นสำคัญจากผู้ชำระหนี้นั้น และถ้าหนี้นั้นได้ชำระโดยสิ้นเชิงแล้ว ผู้ชำระหนี้ชอบที่ได้รับเวคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ หรือให้ขีดฆ่าเอกสารนั้นเสีย ถ้าและเอกสารนั้นสูญหายบุคคลผู้ชำระหนี้ชอบที่จะให้จดแจ้งความข้อระงับหนี้ลงไว้ในใบเสร็จหรือในเอกสารอีกฉบับหนึ่งต่างหากก็ได้ ถ้าหนี้นั้นได้ชำระแต่บางส่วนก็ดี หรือถ้าเอกสารนั้นยังให้สิทธิอย่างอื่นใดแก่เจ้าหนี้อยู่ก็ดี ท่านว่าลูกหนี้ชอบแต่ที่จะได้รับใบเสร็จไว้เป็นคู่มือและให้จดแจ้งการชำระหนี้ลงไว้ในเอกสาร”

สิทธิของลูกหนี้ที่จะได้รับหลักฐานการชำระหนี้ อาจเป็นการออกใบเสร็จเวคืนหรือขีดฆ่าเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้หรือบันทึกการชำระหนี้ไว้ในเอกสารก็ได้ และลูกหนี้มีสิทธิได้รับใบเสร็จไม่ว่าจะเป็นการชำระหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วน แต่การที่ลูกหนี้จะมีสิทธิได้เอกสาร ซึ่งเป็นหลักฐานแห่งหนี้คืนหรือขีดฆ่านั้น ต้องเป็นกรณีที่มีการชำระหนี้ทั้งหมดและเอกสารดังกล่าวยังไม่สูญหาย ทั้งเอกสารนั้นไม่เป็นหลักฐานสิทธิอื่นอยู่อีก ถ้าชำระหนี้ยังไม่หมดลูกหนี้ก็ย่อมจะขอเอกสารคืนหรือให้ขีดฆ่าไม่ได้ เพราะเจ้าหนี้ยังต้องยึดถือไว้เป็นหลักฐานต่อไป หรือถ้าเอกสารนั้นยังให้สิทธิอย่างอื่นแก่เจ้าหนี้อยู่ เจ้าหนี้ก็ต้องใช้เอกสารนั้นอยู่ กรณีเช่นนี้ลูกหนี้ได้แต่ขอใบเสร็จหรือขอให้บันทึกการชำระหนี้ไว้ในเอกสารเท่านั้น ถ้าเอกสารสูญหายลูกหนี้ก็ขอให้คืนหรือขีดฆ่าไม่ได้เอง กรณีเช่นนี้ก็ได้แต่ให้ออกใบเสร็จแล้วบันทึกว่าได้ชำระหนี้หมดแล้วในใบเสร็จหรือในเอกสารอื่น การที่บุคคลผู้ชำระหนี้ชอบที่จะได้ คือหลักฐานในการชำระหนี้ เป็นการบังคับให้ผู้รับชำระหนี้ออกหลักฐานให้ ถ้าเขาไม่ออกให้ลูกหนี้ก็มีสิทธิจะไม่ชำระหนี้โดยไม่ถือว่าผิดนัด ซึ่งเป็นสิทธิของลูกหนี้ที่จะขอก็ได้ไม่ขอก็ได้แล้วแต่จะเลือกและตามมาตรา 326 นี้เป็นเพียงพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การชำระหนี้ชนิดหนึ่งเท่านั้นและเป็นบทบัญญัติทั่วไป หากกฎหมายกำหนดให้การชำระหนี้ต้องมีหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งจึงพิสูจน์ได้ ก็ย่อมเป็นไปตามบทพิเศษนั้นๆ¹⁸

shall be deemed the date the obligee receives a credit notice [that such payment has been credited to the obligee's account]. For settlements made by mail, the settlement date shall be the date the obligor transfers money or assets by post.

¹⁸ โสภณ รัตนกร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 7*, น. 486.

4.1.2.5 ข้ออ้างเกี่ยวกับความลำบากในการปฏิบัติตามสัญญาของลูกหนี้ตามกฎหมาย ส.ป.ป.ลาว (มาตรา 22)

ข้ออ้างเกี่ยวกับความลำบากในการปฏิบัติตามสัญญาของลูกหนี้ตามกฎหมาย ส.ป.ป.ลาว มาตรา 22 ได้กำหนดว่า เมื่อมีข้อยุ่งยาก(ความลำบาก) ในการปฏิบัติตามสัญญานั้น ซึ่งลูกหนี้ได้ใช้ความพยายามแล้ว (ลูกหนี้ได้หาทุกวิถีทางในการปฏิบัติตามสัญญาแล้ว) แต่ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ ลูกหนี้ต้องแจ้งเหตุของความลำบากนั้นให้เจ้าหนี้ทราบในเวลาอันสมควรก่อนเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา การปฏิบัติตามสัญญาจะต้องเกิดขึ้นก่อนกำหนดเวลาในสัญญาเสร็จสิ้นลง¹⁹ การแจ้งข้อยุ่งยาก(การแจ้งความลำบากในการปฏิบัติตามสัญญา) ไม่เป็นเหตุทำให้ลูกหนี้พ้นจากความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสัญญา ภายหลังจากความลำบากนั้นได้สิ้นสุดลงแล้วลูกหนี้ยังคงต้องปฏิบัติตามสัญญานั้นต่อไป²⁰ และผลของการแจ้งความลำบากในการปฏิบัติตามสัญญานี้ ก็ไม่ทำให้ลูกหนี้พ้นจากความรับผิดชอบตามสัญญาที่มีนั้น คือลูกหนี้ยังต้องปฏิบัติตามสัญญานั้น เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าเสียหายจากลูกหนี้ อันเนื่องมาจากไม่ได้ปฏิบัติตามสัญญาได้ ซึ่งเป็นสิทธิ์ของเจ้าหนี้ ประเด็นดังกล่าวในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบไว้ และกรณีดังกล่าวคู่สัญญาอาจตกลงกันว่าจะมีการชดเชยต่อความเสียหายเท่าไร ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ เจ้าหนี้ยังมีสิทธิ์ฟ้องร้องเอาค่าเสียหายโดยให้ศาลพิจารณาตามความเสียหายได้

บทบัญญัติมาตรา 22 นี้ กำหนดหลักการ การที่ลูกหนี้ยกข้ออ้างความลำบากได้ ซึ่งในกฎหมายไทย ซึ่งเทียบได้กับบทบัญญัติในมาตรา 205 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่บัญญัติว่า “ตราบใดการชำระหนี้ยังมิได้กระทำลง เพราะเหตุการอันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ตราบนั้นลูกหนี้ยังหาได้ชื่อว่าผิดนัดไม่” การที่หลักกฎหมายไทยบัญญัติไว้ใน

¹⁹ Article 22. Notification of Difficulties in Contract Performance

When difficulties arise in the performance of a contract, [and] despite having made its best efforts a contracting party cannot perform its contractual obligations in the regular manner, it must inform the other party of the cause of such difficulties within an appropriate time prior to the expiry of the period for performance.

²⁰ Notification of such difficulties shall not constitute cause to release the obligor from its responsibilities. After such difficulties have ended, the obligor shall still have to perform its contractual obligations.

ลักษณะเป็นหลักทั่วไปที่ต้องตีความว่าอย่างไรจึงจะเป็นกรณีที่เป็นพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ มีผลให้ลูกหนี้ไม่ผิดนัด

4.2 ความรับผิดในการละเมิดสัญญาตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว(มาตรา 36)

4.2.1 ความหมายคำว่า“ละเมิดสัญญา”ตามกฎหมายของส.ป.ป.ลาว(มาตรา 36)

ความรับผิดในการผิดสัญญา เป็นความรับผิดชอบที่คู่สัญญามีการตกลงกันไปแล้วแต่ไม่ได้ปฏิบัติตามการตกลงนั้นหรือละเมิดสัญญา กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญามาตรา 36 ได้กำหนดว่า การละเมิดสัญญา เป็นการไม่ปฏิบัติข้อผูกพันทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการปฏิบัติข้อผูกพันไม่สมเหตุสมผล โดยคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น การปฏิบัติตามข้อผูกพันแบบไม่มีคุณภาพ ไม่ตรงกับเวลา ไม่ถูกสถานที่ตามการตกลงกันในสัญญา ความหมายคำว่า “ละเมิดสัญญา”²¹ ตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 36 เป็นภาษาลาวที่ใช้บัญญัติในกฎหมาย ถ้าจะตีความหมายตามกฎหมายไทยหมายถึง การไม่ปฏิบัติตามสัญญา ในการใช้คำศัพท์คำว่า “ละเมิด” ใช้ในภาษาของลาวนั้นเป็นการใช้ ซึ่งมีความหมายต่างกับการละเมิดกับละเมิดสัญญา เพราะการละเมิดและการละเมิดสัญญาได้แยกออกจากกันเป็นแต่ละหลักการของกฎหมาย คือการละเมิดตามกฎหมายลาว กำหนดในหลักทั่วไปตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญา แต่การละเมิดสัญญาอยู่ในหลักเฉพาะซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา จึงไม่สามารถใช้ด้วยกันได้ และถือว่าการละเมิดไม่ได้อยู่ในหลักของสัญญา แต่อยู่ในหลักทั่วไปของกฎหมายลาว ฉะนั้นจึงอธิบายต่อไปว่า ความหมายคำว่า ละเมิด ในความหมายของกฎหมาย ส.ป.ป.ลาว มีความหมายกว้างกว่าการละเมิดสัญญา แต่รวมถึงการละเมิดสัญญา สำหรับกฎหมายไทยที่ได้กำหนดเป็นสองหลักที่ต่างกันนั้น ผู้เขียนเห็นด้วยกับการแยกหลักกฎหมายออกจากกันอย่างแจ่มชัด เพื่อให้เข้าใจยิ่งขึ้น ในโอกาสต่อไปผู้เขียนจะได้เอาความรู้นี้ไปอธิบายในกฎหมายของ ส.ป.ป.ลาวต่อไปและในการอธิบายครั้งนี้ได้ยกให้เห็นว่าความต่างกันระหว่างคำว่า “ละเมิดสัญญา” ที่กำหนดในกฎหมายของ ส.ป.ป.ลาวและคำว่า “ละเมิด” ที่กำหนดในกฎหมายไทย

²¹ การละเมิดสัญญาตามกฎหมายลาว หมายถึงการไม่ปฏิบัติตามสัญญาตามกฎหมายไทย และในข้อนี้ผู้เขียนจะขอใช้คำศัพท์นี้แทนคำศัพท์การไม่ปฏิบัติตามสัญญา

ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 36 วรรค 2 กำหนดว่า ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหากได้ละเมิดสัญญานั้น ต้องรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น เว้นแต่การละเมิดสัญญานั้นหากเกิดขึ้นด้วยเหตุบังเอิญหรือเหตุสุดวิสัย เช่น ไฟป่า น้ำท่วม แผ่นดินไหว และอื่น ๆ ประเด็นนี้จึงเห็นในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 36 วรรค 1 และ 2 ที่ยังไม่ได้กำหนดแน่ชัด ซึ่งเพียงพอแต่ให้คู่สัญญาต้องรับผิดชอบในสัญญาเท่านั้น ถึงว่าคู่สัญญาจะคาดเห็นหรือควรคาดเห็นผลของความเสียหายนั้นก็ตาม ซึ่งประเด็นดังกล่าวมีความต่างจากการกำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 222 คือกำหนดว่า นอกจากการเรียกเอาค่าเสียหายเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย ที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้แล้วเจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนได้ แต่ว่ากฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 36 วรรค 2 กำหนดเพียงแต่ว่า ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหากได้ละเมิดสัญญา ฝ่ายนั้นต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายที่ได้เกิดขึ้นเท่านั้น อันเป็นการวางหลักความรับผิดชอบของคู่สัญญาที่ไม่ปฏิบัติตามสัญญายังไม่แน่ชัดและไม่ได้เจาะจงให้เห็นความรับผิดชอบนอกเหนือจากสัญญา ฉะนั้นถ้าคู่สัญญาไม่กำหนดอยู่ในสัญญาของตนก็ไม่มีผลทางด้านกฎหมายได้ แต่เป็นหน้าที่ของศาลหรือผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณาตามข้อเท็จจริงนั้น แต่อย่างไรก็ตามความรับผิดชอบในการผิดสัญญา เป็นความรับผิดชอบของลูกหนี้ต่อเจ้าหนี้ คือเป็นหน้าที่ของลูกหนี้ต้องได้ปฏิบัติหรือกระทำต่อเจ้าหนี้ หรือเป็นหน้าที่ของลูกหนี้ต้องได้รับความเสียหายต่อเจ้าหนี้ ซึ่งเป็นผลมาจากการเข้าเพื่อผูกพันหรือจากการแสดงเจตนาของตนในสัญญา และจากการเข้าผูกพันหรือจากความสัมพันธ์นั้น หากคู่สัญญาฝ่ายใดหนึ่งไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง ไม่ตรงเวลา ไม่ตรงสถานที่ที่ได้กำหนดในสัญญาทำให้เจ้าหนี้หรือผู้ที่ได้รับความเสียหายเกิดจากการทำสัญญาโดยมีเหตุทำลูกหนี้ให้มีความรับผิดชอบในการผิดสัญญา มีดังนี้

ลูกหนี้กระทำความผิดต่อข้อผูกพัน ซึ่งมีความหมายว่า ลูกหนี้ไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตน คือไม่ชำระหนี้ หรือชำระหนี้ล่าช้า หรือชำระหนี้ไม่ตรงกับเวลาที่ได้กำหนดไว้ในสัญญา หรือกำหนดไว้ในข้อผูกพันที่ระยะเวลาได้มาถึงแล้ว ซึ่งอาจมีการเตือนจากเจ้าหนี้ให้ชำระหนี้แล้ว แต่ลูกหนี้ไม่ได้กระทำตามที่ แสดงให้เห็นว่าลูกหนี้ตั้งใจฝ่าฝืนต่อข้อตกลงที่ได้ให้ไว้ นั้น จากการฝ่าฝืนหรือจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่มีต่อเจ้าหนี้หรือไม่ปฏิบัติตามข้อผูกพันนั้น เป็นเหตุทำให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย และผู้ที่ฝ่าฝืนหรือผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้นจะต้องมีความรับผิดชอบในสัญญา ดังนั้นความรับผิดชอบในสัญญาจึงเกิดขึ้นจากพื้นฐานของการกระทำที่มีการฝ่าฝืนข้อตกลงหรือฝ่าฝืนตามที่กฎหมายได้คุ้มครองไว้ เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายจากบุคคลที่ได้กระทำความผิด

ตามข้อตกลงหรือตามสัญญาหรือตามข้อผูกพัน บุคคลที่ไม่ได้ปฏิบัติดังกล่าวจึงเป็นบุคคลที่มีความผิดและต้องเป็นคนที่ได้รับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือรับผิดต่อความผิดของตนที่ได้กระทำนั้น ปัญหาดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับกฎหมายข้อผูกพันในสัญญาที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้ผู้กระทำผิดหรือผิดต่อสัญญา มีความผิดตามที่กล่าวมาแล้วและเห็นในสิ่งดังที่กล่าวมา มีการละเมิดสิทธิและหน้าที่ซึ่งกันและกัน หรือเป็นการไม่ปฏิบัติตามสัญญาอันเป็นเหตุผลที่ทำให้มีข้อขัดแย้งในข้อผูกพันเกิดขึ้น

โดยทั่วไปแล้วบุคคลในสัญญาหรือฝ่ายที่เข้าร่วมในข้อผูกพันนั้น เป็นบุคคลที่มีสถานะทางด้านกฎหมาย ซึ่งมีสิทธิและมีหน้าที่เช่นเดียวกัน เป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกันหรือไม่ขึ้นซึ่งกันและกัน มีความหมายว่า บุคคลที่เข้าร่วมนั้นมีสิทธิชี้ขาดตามเจตจำนงของตนเอง ตัวอย่าง นาย ก. ต้องการทำสัญญาซื้อขายนาฬิกาในราคา 10,000 กีบ และนาย ข. ต้องการทำสัญญาซื้อ 5,000 กีบ จากตัวอย่างนี้นาย ก. หรือนาย ข. จะบังคับให้ซื้อหรือให้ขายตามราคาที่ตนต้องการไม่ได้

จะเห็นได้ว่าไม่ว่าในสัญญาประเภทต่างๆ คู่สัญญามีหน้าที่ต้องปฏิบัติหรือกระทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้องกับสัญญานั้น การละเมิดสัญญาส่วนมากเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลกับบุคคลหรือบุคคลกับองค์กรที่ได้เข้าร่วมในข้อผูกพันหรือเข้าร่วมในสัญญา

4.2.2 ผลของการละเมิดสัญญาในความเสียหายที่เกิดขึ้น

ก. เหตุของละเมิดสัญญาหรือการไม่ปฏิบัติตามสัญญาตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา (มาตรา 36วรรค 1)

กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของส.ป.ป.ลาวปี ค.ศ. 1990 มาตรา 36 วรรค 1 มีเนื้อหาว่า การไม่ปฏิบัติตามสัญญาเป็นการละเมิดสัญญา หรือเป็นการไม่ปฏิบัติตามสัญญาที่ได้ตกลงกันทั้งหมดหรือบางส่วน หรือ การปฏิบัติตามข้อผูกพันหรือสัญญานั้นไม่สมเหตุผลผลโดยคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น เป็นการปฏิบัติตามสัญญาที่ไม่มีคุณภาพ หรือการปฏิบัติตามสัญญาที่ไม่ถูกต้องตรงตามเวลา หรือสถานที่ที่คู่สัญญาตกลงกัน

โดยทั่วไปแล้ว ปรากฏการณ์ดังกล่าว เป็นความสัมพันธ์ทางด้านแนวความคิดของบุคคล และเป็นการประพฤติและเป็นความผิดของบุคคลที่ได้ละเมิดสัญญาหรือเป็นการประพฤติที่ขัดกับกฎหมายนี้ อาจส่งผลตามมาต่อบุคคลที่ละเมิดสัญญานั้น การละเมิดสัญญาก็คือการละเมิดข้อตกลงของคู่สัญญาที่ตนได้ให้คำมั่นไว้ นั้น การไม่ปฏิบัติตามสัญญาเป็นการไม่กระทำของลูกหนี้ ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับองค์ประกอบ เงื่อนไขของสัญญา วัตถุประสงค์ของสัญญาหรือไม่ถูกต้องตามข้อกำหนดกฎหมาย ซึ่งกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ

ส.ป.ป.ลาว ปี ค.ศ. 1990 มาตรา 5 ได้กำหนดเงื่อนไขความถูกต้องของสัญญาไว้ว่า สัญญาที่ถูกต้องต้องประกอบด้วยเงื่อนไขว่ามีความสมัครใจหรือความยินยอมของคู่สัญญาที่เข้าร่วม คู่สัญญาต้องมีความสามารถทางด้านการประพฤติ วัตถุประสงค์ของสัญญาต้องแจ่มชัด มีจริง ถูกต้องตามกฎหมาย เหตุผลของสัญญาต้องถูกต้องตามกฎหมาย และรูปแบบของสัญญาต้องสอดคล้องกับการกำหนดกฎหมาย ดังได้อธิบายมาก่อนแล้ว

ข. ผลของละเมิดสัญญาหรือการไม่ปฏิบัติตามสัญญาตามกฎหมายข้อผูกพันในสัญญา (มาตรา 36 วรรค 2)

ผลของการไม่ปฏิบัติตามสัญญาหรือการละเมิดสัญญาตามกฎหมายข้อผูกพันในสัญญาของส.ป.ป.ลาว ปี ค.ศ. 1990 มาตรา 36 วรรค 2 ได้ให้ความหมายและเนื้อหาซึ่งมีข้อความว่า ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหากได้ละเมิดสัญญา ฝ่ายนั้นต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เว้นแต่การละเมิดสัญญานั้นหากเกิดขึ้นจากเหตุบังเอิญ หรือเหตุสุดวิสัย เช่น ไฟ่าผ่าฟ้าท่วม แผ่นดินไหว และอื่นๆ

ผลของการละเมิดสัญญา ในเมื่อคู่สัญญาได้ตกลงหรือได้ต้องการให้สัญญาเกิดขึ้นแล้ว ก็มีผลทางด้านกฎหมาย ผลของสัญญาทำให้สายสัมพันธ์ทางด้านกฎหมายเกิดขึ้น ดังนั้นการตกลงหรือข้อความต่างๆที่คู่สัญญาได้ตกลงเห็นด้วยกันนั้น เปรียบเสมือนข้อกำหนดกฎหมายที่ได้คุ้มครองที่เป็นการบังคับเพื่อให้ปฏิบัติ ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหากมีการละเมิดข้อตกลงกันนั้น ถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมาย หรือเป็นการไม่เคารพสิ่งที่กฎหมายได้คุ้มครองเพื่อให้ปฏิบัติตาม

ผลของสัญญาเกิดจากการเสนอและเกิดจากการสนองหรือการตอบรับจากอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งสิ่งดังกล่าวทำให้ทั้งสองฝ่ายที่เข้าร่วมนั้นเกิดมีสิทธิและหน้าที่ต่อกัน และทุกข้อความที่คู่สัญญาตกลงกันเป็นเนื้อหาของสัญญา เป็นเสมือนข้อบังคับทางกฎหมาย ซึ่งฝ่ายหนึ่งจะใช้สิทธิเพียงลำพังฝ่ายเดียว หรือจะเปลี่ยนแปลงหรือบอกเลิกไม่ได้ ดังนั้นทุกข้อความที่ตกลงกันนั้นมีผลทางกฎหมาย ฝ่ายใดละเมิดสัญญาก็เหมือนได้ละเมิดข้อกำหนดกฎหมาย กรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นอันมาจากสัญญา ฝ่ายที่ละเมิดสัญญาต้องได้รับผิดชอบทดแทนหรือชดใช้ต่อความเสียหายตามสัญญานั้น

ผลของสัญญา เราจะเห็นว่า ส่วนมากมีผลต่อคู่สัญญาโดยตรง หรือมีผลต่อบุคคลหรือฝ่ายที่เข้าร่วมทำสัญญา มีความหมายว่า เมื่อคู่สัญญาได้เข้าร่วมในการทำสัญญาแล้ว ทั้งสองฝ่ายต้องได้ปฏิบัติตามคำตกลงนั้น ซึ่งโดยทั่วไปสัญญาจะเกิดผลต่อคู่สัญญาเอง แต่บางกรณีผลของสัญญาอาจเกิดต่อบุคคลที่สามก็เป็นได้ แต่กรณีดังกล่าวต้องมีกฎหมายกำหนดไว้ การที่สัญญากำหนดให้มีผลต่อบุคคลที่สามเป็นบุคคลที่รับผิดชอบหรือได้รับผลประโยชน์นั้น เช่น สัญญา

ประกันชีวิต บุคคลที่สามารถเลือกรับหรือปฏิเสธก็ได้ มีความหมายว่ามีเสรีภาพในการใช้สิทธิรับหรือไม่รับผลของสัญญาที่คู่สัญญาตอนต้นกำหนดไว้ เช่น การปฏิเสธไม่รับเอาพินัยกรรม หรือปฏิเสธไม่รับมรดกตามกฎหมาย

ในเมื่อบุคคลที่สามแสดงเจตจำนงรับเอาผลของสัญญา ถือว่าเป็นการรับเอาสิทธิและผลประโยชน์ตามสัญญา เช่น บุคคลที่สืบทอดมรดกสืบสิทธิและหน้าที่ของเจ้าทรัพย์เป็นมรดกรับเอาผลประโยชน์ในกรณีบุคคลใดบุคคลหนึ่งทำประกันชีวิตให้บุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ นอกจากนี้สัญญายังมีผลต่อทรัพย์สินที่ต้องปฏิบัติในการชำระหนี้อันเกิดจากการปฏิบัติตามสัญญา ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายและให้ความหมายหรือเสนอบางจุดให้เห็นเกี่ยวกับผลของลูกหนี้หรือคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ไม่ปฏิบัติตามสัญญาต่างๆ หรือชี้ให้เห็นว่าปัญหาที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ละเมิดสัญญานั้นต้องได้รับผิดชอบต่อความเสียหาย นอกจากนี้ยังได้แสดงให้เห็นถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาแต่ละฝ่ายในสัญญาต่าง ๆ นั้น สรุปได้ว่า ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหากได้ละเมิดสัญญาซึ่งหากเกิดความเสียหายหรือการละเมิดสัญญา หรือการไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้น หากมีความเสียหายหรือการละเมิดนั้นหากก่อความเสียหายให้แก่ฝ่ายหนึ่งแล้ว ซึ่งเห็นว่าไม่มีข้อยกเว้นใด ถ้าหากมีการเรียกร้องจากฝ่ายที่ได้รับความเสียหาย ต้องนำมาพิสูจน์หรือพิจารณาความเสียหายนั้น และกำหนดค่าเสียหายตามความเสียหายที่แท้จริงให้อีกฝ่ายที่ได้รับความเสียหายอันแท้จริงจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญา

4.2.3 หลักของการกำหนดค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย (มาตรา 222 และมาตรา 223)

ในหลักกฎหมายของประเทศต่างๆไม่ว่าจะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้มีการกำหนดหลักการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันและจุดที่แตกต่างกันอาจเป็นไปตามแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและจารีตประเพณีของแต่ละประเทศ ซึ่งปัญหาดังกล่าวกฎหมายของไทยได้กำหนดแนวทางแก้ไขเห็นได้จากการกระทำของบุคคลกับบุคคลที่ได้เข้าร่วมในการก่อนนิติสัมพันธ์ หรือได้มีความผูกพันต่อกันแล้วไม่ปฏิบัติตามข้อผูกพันที่ตนได้ให้ไปนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน ทำให้เกิดความเสียหายแก่อีกฝ่ายหนึ่งในกฎหมายของไทยได้วางหลักเกณฑ์ในการกำหนดความเสียหายและการเรียกเอาค่าเสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญากำหนดไว้อย่างแจ่มชัด

4.2.3.1 ประเภทของค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย (มาตรา 222)

ก. ค่าเสียหายปกติ มาตรา 222 วรรค 1 บัญญัติว่า การเรียกเอาค่าเสียหายนั้นได้แก่ การเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย เช่น ที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่า คู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว

ข. ค่าเสียหายพิเศษ ความเสียหายตามมาตรา 222 วรรค 2 คู่กรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องคือ ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบใช้ความเสียหายอันเป็นผลของพฤติการณ์พิเศษนั้นก็ต่อเมื่อเขาได้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ถึงพฤติการณ์นั้นล่วงหน้าก่อนการผิดสัญญา แต่ถ้าเขาไม่คาดเห็นเขาก็ไม่รับผิดชอบ²²

การเรียกหรือการกำหนดค่าเสียหาย ต้องมีมูลฐานมาจากความเสียหายที่เกิดขึ้น คือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นเพียงไรก็ต้องกำหนดเอาค่าเสียหายไปตามความเสียหายเพียงนั้น กรณีเจ้าหนี้มิได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้นั้นเจ้าหนี้จะมีสิทธิเรียกเอาค่าเสียหายเสมอไปหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดในการเรียกเอาค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้หรือไม่ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าเสียหายได้หรือไม่ สำหรับปัญหาเหล่านี้การเรียกเอาค่าเสียหายให้เจ้าหนี้ที่ได้รับความเสียหายจากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ และเพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับประโยชน์หรือเพื่อให้เจ้าหนี้อยู่ในสถานภาพที่เจ้าหนี้พึงจะได้รับจากการปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญา เพราะเจ้าหนี้เข้าทำสัญญาก็เพื่อจะได้รับผลประโยชน์จากสัญญานั้น ฉะนั้นการกำหนดค่าเสียหายต้องพิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้นตามข้อเท็จจริง ต้องพิจารณาว่า เจ้าหนี้ควรจะได้รับอะไรทดแทน ก็ต้องควรให้เจ้าหนี้ได้สิ่งที่มีมูลค่าตามสัญญาที่ตกลงกันนั้น เช่น สัญญาที่ก่อให้เกิดเจ้าหนี้ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์ เจ้าหนี้ก็ควรจะได้รับทดแทนเป็นจำนวนเงินเท่ากับมูลค่าของทรัพย์นั้น และการขาดประโยชน์ที่จะได้ใช้กรรมสิทธิ์และประโยชน์ในการใช้สอย การจำหน่าย การได้ออกผลของทรัพย์ นั้น

ปัญหาสำคัญคือเจตนา คู่สัญญาได้ตกลงกันวางขอบเขตของสัญญาไว้เป็นเช่นไร ผลขอบเขตความรับผิดชอบก็จะเป็นเช่นนั้น การค้นหาข้อเท็จจริงของสัญญาต้องเป็นไปตามความมุ่งหมายอันแท้จริงของคู่สัญญาตามสัญญา ตามหลักกฎหมายแล้วเป็นนี้กันอย่างไรก็ต้อง

²² วิวิธพล วินิตวิวัฒนคุณ, “การกำหนดค่าเสียหายเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ตามสัญญา”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), น.120.

ชำระหนี้ให้เขาอย่างนั้น เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามชำระหนี้ให้ตรงตามที่ระบุไว้ในสัญญา

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 215 และมาตรา 222 วรรค 2 ได้กำหนดให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ ให้มีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การที่ลูกหนี้ ไม่ชำระหนี้หนี้ได้ เมื่อมาเปรียบเทียบกับหลักการของกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จะทำให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้นในด้านการปฏิบัติจริง กฎหมายของ ส.ป.ป.ลาว ไม่ได้กำหนดไว้อย่างแจ่มชัดว่า คู่สัญญาฝ่ายใดหนึ่งคาดเห็นหรือควรคาดเห็นนั้นต้องได้รับผิดชอบต่อความเสียหาย แต่จะเป็นหน้าที่ของศาลหรือผู้พิพากษา เป็นผู้พิจารณาว่า คู่สัญญาควรคาดเห็นความเสียหายนั้น ซึ่งในกรณีเจ้าหนี้มีการฟ้องร้องเพื่อเรียกเอาค่าเสียหายเนื่องจากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามสัญญา เจ้าหนี้อาจมีข้อมูลหลักฐานที่เป็นเอกสารหรือมีในเอกสารหรือในสัญญาเพื่อยื่นต่อศาลหรือผู้พิพากษา ไม่ว่าจะเป็ศาลของลาวหรือศาลของไทย ในการพิจารณาต่อปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า มีการพิจารณาให้ตามความเสียหายที่แท้จริงหรือพิจารณาตามความเสียหายนั้นตามข้อเท็จจริง หมายความว่า เสียหายมากก็ชดใช้มาก เสียหายน้อยก็ชดใช้น้อย นอกจากนี้จะเห็นว่าคู่กรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องคือลูกหนี้ยังต้องรับผิดชอบชดใช้ต่อความเสียหายอันเป็นผลของพฤติการณ์พิเศษนั้นคือ ถ้าเขาได้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ถึงพฤติการณ์นั้นล่วงหน้าก่อนการผิดสัญญา ซึ่งเป็นหลักการคาดเห็นและเป็นหลักการหนึ่ง เขาต้องรับผิดชอบ ซึ่งเห็นได้จากการกำหนดในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยที่ได้กำหนดไว้อย่างแจ่มชัด ประเด็นดังกล่าวสามารถเอามาอธิบายร่วมกันกับกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญามาตรา 36 จะทำให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 36 วรรค 1 มีเนื้อหาว่า การละเมิดสัญญาเป็นการไม่ปฏิบัติตามข้อผูกพันทั้งหมดหรือบางส่วน หรือปฏิบัติ ข้อผูกพันไม่สมเหตุสมผล โดยคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น การปฏิบัติข้อผูกพันไม่มีคุณภาพ ไม่ตรงกับเวลา ไม่ถูกต้องตามที่ตกลงกันตามสัญญาและมาตรา 36 วรรค 2 ได้กำหนดว่า ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหากละเมิดสัญญา ฝ่ายนั้นต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้น เว้นแต่การละเมิดสัญญานั้นหากเกิดจากเหตุบังเอิญหรือเหตุสุดวิสัย เช่น ฟ้าผ่า น้ำท่วม แผ่นดินไหวและอื่น ๆ

ความเสียหายที่เจ้าหนี้อาจเรียกให้ลูกหนี้ชดใช้ได้นั้น อาจเป็นความเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ตามมาตรา 222 หรือลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามมาตรา 213 หรือมาตรา 215 ซึ่งเจ้าหนี้จะเรียกได้หรือไม่เพียงใด ต้องขึ้นกับความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลด้วย ซึ่งบางกรณี ศาลใช้คำว่าความเสียหายโดยตรงหรือความเสียหายไม่ไกลกว่าเหตุ เช่นเดียวกับหลัก

กฎหมายในต่างประเทศก็ยังไม่ใช้หลักนี้ ส่วนในความเสียหายที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับแต่ละกรณีและยังไม่มีบทบัญญัติที่รับรองไว้โดยตรงชัดเจน กรณีลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ทำให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย เจ้าหนี้เรียกและกำหนดค่าเสียหายได้เป็นจำนวนมากน้อยเพียงใดนั้นมาตรา 222 บัญญัติว่า “การเรียกเอา ค่าเสียหายนั้นได้แก่ การเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย เช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้นั้น เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว” เมื่อความเสียหายนั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลแล้วจึงต้องนำผลนั้นมาพิจารณาอีกว่าเป็นความเสียหายปกติหรือเป็นความเสียหายพิเศษ ถ้าเป็นความเสียหายปกติก็จะได้รับชดใช้ แต่ถ้าเป็นความเสียหายพิเศษจะได้รับชดใช้ต่อเมื่อคาดเห็นได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบเว้นแต่คู่กรณีคาดเห็นได้²³ ดังนั้นการกำหนดค่าเสียหายเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ตามสัญญาที่เกิดขึ้นตามมาตรา 222 มี 2 ประการ คือ

ประการแรก ค่าเสียหายปกติในพฤติการณ์ปกติตามมาวรรค 1 เพื่อความเสียหายที่เป็นผลปกติธรรมดาโดยปกติแต่การไม่ชำระหนี้ตามสัญญานั้น ซึ่งกรณีนี้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเสมอ

ประการที่สอง ค่าเสียหายพิเศษ ในพฤติการณ์พิเศษตามมาวรรค 2 เพื่อความเสียหาย เช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้เมื่อมีพฤติการณ์พิเศษเกิดขึ้น ซึ่งกรณีนี้ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อคู่กรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว อันมีข้อสังเกตว่าเมื่อมีพฤติการณ์ใดพฤติการณ์หนึ่งเกิดขึ้นนอกเหนือจากพฤติการณ์ปกติ จะใช้หลักการคาดเห็นจากทฤษฎีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาเข้ามาพิจารณาว่าพฤติการณ์นั้นลูกหนี้ต้องรับผิดชอบด้วยหรือไม่ ซึ่งคล้ายกับกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสและกฎหมายอังกฤษ ดังจะได้พิจารณาจากการที่ศาลอังกฤษได้วางหลักไว้ในคดี Hadley V. Baxendale (1854) 9 Exch, 341 ว่า²⁴ ค่าเสียหาย ที่จะเรียกได้ ต้องถือว่าเป็นธรรมดาและสมด้วยเหตุผลเพราะเกิดขึ้นเป็นธรรมดาหรือเกิดขึ้นตามปกติของการกระทำ ความผิดสัญญาหรืออาจเกิดจากที่คู่สัญญาได้คาดเห็นไว้แล้วล่วงหน้าขณะทำสัญญา ซึ่งคดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า โจทก์เป็นเจ้าของ

²³ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดจักรีราชการ, 2545), น. 121.

²⁴ G.H. Trestle, Remedies for Breach of Contract, (Clarendon press Oxford, 1989), p. 131.

โรงงานต้องหยุดโรงงานเพราะเพลาคือเครื่องจักรหัก โจทก์สั่งซื้อเพลานี้ใหม่จากอีกเมืองหนึ่ง โดยจ้างจำเลยเป็นผู้ขนมาให้ จำเลยรับว่าจะส่งมาให้โจทก์ในวันรุ่งขึ้น ซึ่งโจทก์ไม่ได้แจ้งให้จำเลยทราบว่าขณะที่จำเลยยังขนส่งเพลาก็ยังไม่ถึงโจทก์จะต้องหยุดโรงงาน จำเลยส่งเพลาล่าช้าไปหลายวัน โจทก์จึงฟ้องจำเลยเรียกเงินค่าอะไรที่โจทก์ควรได้หากโรงงานไม่ต้องหยุดไปเพราะส่งเพลาล่าช้า ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ โดยเห็นว่า โดยปกติโรงงานจะต้องมีเครื่องอะไหล่ไว้ โรงงานจะไม่ต้องหยุดเพราะขาดเพลาคือ จำเลยไม่ทราบถึงเหตุการณ์พิเศษอันจะทำให้เกิดความเสียหายเพราะส่งเพลาล่าช้า

คดี Hadley V. Baxendale ได้กล่าวถึงความเสียหายไว้ 2 ชนิด คือ

1. ความเสียหายที่เกิดขึ้นตามธรรมดา ซึ่งลูกหนี้จะต้องชดใช้ค่าเสียหายในสถานะเช่นเดียวกับลูกหนี้ที่ตนคาดเห็นได้

2. ความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยที่คู่กรณีอาจได้คาดคิดถึงอยู่ก่อนแล้วได้ ซึ่งลูกหนี้จะต้องชดใช้ค่าเสียหายเมื่อรู้ในพฤติการณ์เดียวกับที่ลูกหนี้รู้และอาจคาดเห็นถึงความเสียหายนั้นได้

ข้อสังเกต ค่าเสียหายดังกล่าวข้างต้น มีส่วนใกล้เคียงกับค่าเสียหายปกติและค่าเสียหายพิเศษในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยมาตรา 222 เพียงใด มาตรา 222 วรรคหนึ่ง จะกล่าวถึง “ความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้น” ไม่ได้กล่าวถึงการคาดเห็นเช่นเดียวกับในมาตรา 222 วรรค 2 ก็ตาม แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติคือความเสียหายที่เกิดขึ้นตามธรรมดา และเป็นความเสียหายที่วิญญูชนอาจคาดหมายได้นั่นเอง และแม้มาตรา 222 วรรค 2 จะกล่าวถึงการคาดเห็นในพฤติการณ์พิเศษ มิได้กล่าวถึงการคาดเห็นความเสียหายพิเศษ แต่เมื่อลูกหนี้คาดเห็นพฤติการณ์พิเศษที่ก่อให้เกิดค่าเสียหายพิเศษแล้ว ลูกหนี้ก็ย่อมคาดเห็นค่าเสียหายพิเศษด้วยนั่นเอง²⁵

การเรียกค่าเสียหายตามมาตรา 222 วรรค 1 หมายถึง การเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อชดใช้ความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้และไม่ใช่ความเสียหายอันห่างไกล ต่อเหตุ ซึ่งความเสียหายนั้นย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ ตัวอย่างผู้ซื้อทำสัญญาซื้อเครื่องจักรโรงสีข้าวจาก ผู้ขายเพื่อไปรับจ้างสีข้าว ผู้ขายส่งมอบเครื่องที่ชำรุดให้แก่ผู้ซื้อ อันเป็นเหตุ

²⁵ โสภณ รัตนกร, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 7*, น. 167.

ให้ผู้ซื้อต้องนำเครื่องจักรไปจ้างช่างซ่อมแซมสิ้นเงินไปห้าพันบาท เงินห้าพันบาทที่ผู้ซื้อเสียไปนับเป็นค่าเสียหายอันเป็นผลโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้ของผู้ขาย²⁶

เมื่อพิจารณาภาพรวมของ มาตรา 222 ทั้งมาตราจะเห็นได้ว่าถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระค่าเสียหายเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิด แต่การไม่ชำระหนี้ตามมาตรา 222 วรรค 1 นี้ ถือได้ว่าเป็นการวางหลักกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นว่าต้องเป็นความเสียหายตามปกติธรรมดาที่เหมาะสมอันเกิดแต่เหตุการณ์ไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้โดยนำทฤษฎีมูลเหตุความเหมาะสมมาใช้พิจารณาวิเคราะห์พฤติการณ์ต่างๆ โดยที่มาตรา 222 วรรค 1 วางหลักให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเฉพาะในพฤติการณ์ปกติเท่านั้น และวางหลักในมาตรา 222 วรรค 2 ซึ่งเป็นบทขยายความจากวรรค 1 คือ ต้องมีพื้นฐานเช่นเดียวกับหลักในวรรค 1 ทุกประการ ต่างเพียงวรรค 1 เป็นการวางบททั่วไปให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในพฤติการณ์ปกติเท่านั้น แต่ในวรรค 2 เป็นบทขยายความให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในพฤติการณ์พิเศษด้วย หากเข้าเงื่อนไขตรงตามที่กำหนด ฉะนั้นก่อนที่จะศึกษาหลักเกณฑ์อื่นๆ ในมาตรา 222 จึงควรทราบความหมายของพฤติการณ์ปกติเสียก่อน

การตกลงทำสัญญาขึ้นระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้เป็นการแสดงเจตนาของคู่สัญญาในการกำหนดวัตถุประสงค์แห่งสัญญา เพื่อให้ทราบว่าคู่สัญญาจะมีสิทธิและหน้าที่ต่อกันอย่างไรตามสัญญา ฉะนั้นพฤติการณ์ปกติตามสัญญา คือ พฤติการณ์อันเกิดขึ้นตามปกติธรรมดาที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ร่วมกันแห่งสัญญา เช่น ผู้ขายตกลงว่าจะขายยาให้แก่ผู้ซื้อ ต่อมาผู้ขายไม่ยอมขายยาให้แก่ผู้ซื้อ ผู้ซื้อไปซื้อยาชนิดเดียวกันจากผู้ขายรายอื่นในท้องตลาดเดียวกันเช่นนี้เป็นพฤติการณ์ปกติที่ผู้ซื้อจะพึงปฏิบัติให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์แห่งสัญญา ซึ่งถ้าพิจารณาต่อไปว่า การที่ผู้ซื้อต้องจ่ายราคาที่สูงกว่าราคาที่ระบุในสัญญา ดังนี้เป็นความเสียหายในพฤติการณ์ปกติ

ความเสียหายปกติได้แก่อะไรบ้าง ต้องพิจารณาความเข้าใจของคนทั่วไปว่าเป็นความเสียหายปกติอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ ดังนั้นค่าเสียหายปกติคือ ค่าเสียหายที่เป็นผลปกติธรรมดาสืบเนื่องโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้ ซึ่งมีลักษณะเป็นความเสียหายที่คนทั่วไปย่อมรู้ได้หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า เป็นความเสียหายที่ใครๆ ก็อาจคาดเห็นได้ว่าจะเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้มันนั่นเอง

²⁶ กำธร พันธุ์ลาภ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9 (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), น. 42-43.

4.2.3.2 การกำหนดค่าเสียหายในกรณีเจ้าหนี้มีส่วนผิดด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย (มาตรา 223)

จากหลักการพื้นฐานที่ว่า บุคคลใดกระทำความผิดก่อให้เกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้น บุคคลนั้นย่อมต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นด้วย เมื่อเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ ต้องพิจารณาว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุที่ลูกหนี้ฝ่ายเดียวเป็นผู้ก่อความเสียหายขึ้นโดยกระทำความผิดในการไม่ชำระหนี้หรือเจ้าหนี้มีส่วนทำความผิดก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นด้วย ถ้าลูกหนี้ฝ่ายเดียวเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ลูกหนี้ก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นทั้งหมด แต่ถ้าเจ้าหนี้มีส่วนทำความผิดก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นด้วย เจ้าหนี้อาจต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้นด้วยคือ เจ้าหนี้ผู้เสียหายจะต้องนำความรับผิดในส่วนของตนมาแบ่งเฉลี่ยกับส่วนความรับผิดของลูกหนี้ในความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย โดยพิจารณาว่าฝ่ายใดมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงไร การพิจารณานำเอาความรับผิดของเจ้าหนี้ผู้เสียหายมาหักลดหย่อนกับความรับผิดของลูกหนี้ นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ลูกหนี้ต้องรับผิดอยู่ก่อนแล้ว จึงจะสามารถนำความรับผิดของเจ้าหนี้มาหักลดหย่อนได้ ถ้าลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดแล้ว เจ้าหนี้จะต้องรับผิดหรือไม่ก็ไม่สำคัญเพราะไม่มีความรับผิดของลูกหนี้ให้หักลดหย่อนเนื่องจากการนำความรับผิดของเจ้าหนี้มาหักกับส่วนความรับผิดของลูกหนี้ นั้นเพื่อลดความรับผิดของลูกหนี้ในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นเริ่มแรกในการพิจารณามาตรา 223 จะต้องเป็นกรณีที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายเพื่อความเสียหายเสียก่อน²⁷

ผู้เสียหายมีส่วนผิดอันจะมีผลต่อการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีตามมาตรา 223 วรรค 1 นั้น ผู้เสียหายมีส่วนผิดอย่างแท้จริง กับกรณีตามมาตรา 223 วรรค 2 ที่ให้ถือเท่ากับว่าผู้เสียหายมีส่วนผิด และข้อที่ผู้เสียหายมีส่วนผิดดังกล่าวเป็นเรื่องของการกำหนดความรับผิด ในค่าเสียหายที่ลูกหนี้จะต้องชดใช้ให้เจ้าหนี้ ศาลจึงวินิจฉัยได้เสมอแม้จำเลยจะไม่ได้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 223 วรรค 1 บัญญัติว่า ถ้าฝ่ายผู้เสียหายได้มีส่วนทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งก่อให้เกิดความเสียหายด้วยไซ้ ท่านว่าหนี้อันจะต้องค่าสินไหมทดแทนแก่ฝ่ายผู้เสียหายมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องอาศัยพฤติการณ์เป็นประมาณ ข้อสำคัญก็คือว่าความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงไร²⁸

²⁷ โสภณ รัตนกร, อ้างแล้ว เชียงธรรมที่ 7, น. 169.

²⁸ มาตรา 223 วรรค 1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ตัวอย่าง ลูกหนี้ตกลงกับเจ้าหนี้ว่าจะรับขนข้าวสาร 1,000 กระสอบ จากบ้านเจ้าหนี้ไป ยังท่าเรือรถไฟเพื่อให้เสร็จสิ้นก่อนวันที่ 1 พฤษภาคม และเจ้าหนี้ตกลงจะจัดหารถยนต์ 2 คันมาให้ ลูกหนี้สำหรับขนแต่เจ้าหนี้ส่งมาเพียง 1 คัน ครั้นถึงวันที่ 1 สิงหาคม ลูกหนี้ทำการขนได้เพียง 800 กระสอบเท่านั้น ดังนี้เจ้าหนี้ผู้เสียหายได้มีส่วนทำความผิดก่อให้เกิดความเสียหายด้วย ศาลอาจลด จำนวนค่าสินไหมทดแทนซึ่งเจ้าหนี้ควรได้รับจากลูกหนี้หรือไม่ให้ค่าสินไหมทดแทนเลยก็ได้ ตามแต่พฤติการณ์ว่าการที่ลูกหนี้ได้ขนข้าวให้ไม่เสร็จนั้นเกิดขึ้นจากการที่เจ้าหนี้ไม่ส่งรถอีก 1 คัน มาให้หรือไม่ มาตรา 223 วรรค 1 นี้ เจ้าหนี้ไม่สามารถเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวน เหมือนดังว่า เจ้าหนี้มิได้เกี่ยวข้องทำความเสียหายอย่างใดด้วย จึงต้องคำนวณหักค่าสินไหม ทดแทนเท่าจำนวนที่เจ้าหนี้ได้มีส่วนทำความเสียหายขึ้น มาตรา 223 วรรค 2 บัญญัติว่า “วิธี เดียวกันนี้ ท่านให้ใช้แม้ทั้งที่ความผิดของฝ่ายผู้เสียหายจะมีแต่เพียงละเลยไม่เตือนลูกหนี้ให้รู้สึก อันตรายแห่งการเสียหายอันเป็นอย่างไรร้ายแรงผิดปกติ ซึ่งลูกหนี้ไม่รู้หรือไม่อาจจะรู้ได้ หรือเพียงแต่ ละเลยไม่บำบัดป้องกัน หรือบรรเทาความเสียหายนั้นด้วย อนึ่งบทบัญญัติแห่ง มาตรา 220²⁹ นั้น ท่านให้นำมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม”³⁰ ตัวอย่าง ผู้ซื้อผิดสัญญาไม่มารับหนังสือที่ซื้อ ผู้ขายคง เก็บหนังสือไว้โนโกดัง แล้วหนังสือเน่าเสียไปทั้งหมด ผู้ขายจึงฟ้องเรียกค่าเสียหาย ศาลวินิจฉัย ว่า เมื่อผู้ซื้อเป็นฝ่ายผิดสัญญา ผู้ขายเองก็มีหน้าที่จะต้องบำบัดป้องกันหรือบรรเทาความเสียหาย เพื่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด การที่ผู้ขายปล่อยปละละเลยให้หนังสือเน่าเสียหายไปไม่จัดการ ประการใดเท่าที่ควรเพื่อให้เกิดการเสียหายแต่น้อย จึงเรียกได้ว่า ผู้ขายก็มีส่วนทำผิดอยู่ด้วย เหมือนกัน ผู้ขายควรได้รับค่าเสียหายเพียงครึ่งหนึ่ง

จะเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 223 วรรค 1 แล้วจะเห็นได้ว่า ถ้าเจ้าหนี้ผู้ เป็นโจทก์ฟ้องเรียกให้ลูกหนี้ชดใช้ค่าเสียหายเพื่อความเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับแล้วปรากฏว่าโจทก์ ก่อหรือมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายเช่นกัน ศาลจะต้องพิจารณาจากพฤติการณ์แห่งคดีว่าโจทก์ กับจำเลยนั้นฝ่ายใดเป็นฝ่ายก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น หรือฝ่ายใดมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย มากน้อยยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงไร ถ้าเห็นว่าโจทก์มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายแต่น้อย ศาลก็ อาจจะลดค่าเสียหายที่จำเลยต้องชดใช้ลงบางส่วน ถ้าโจทก์มีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหาย

²⁹ มาตรา 220 ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความผิดของตัวแทนแห่งตนกับทั้งของบุคคลที่ ตนใช้ในการชำระหนี้โดยเสมือนกับว่าเป็นความผิดของตน แต่บทบัญญัติแห่งมาตรา 373 หา ใช้บังคับแก่กรณีเช่นนี้ด้วยไม่

³⁰ มาตรา 223 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ขึ้นเป็นส่วนพอกๆกับจำเลย ศาลอาจให้จำเลยรับผิดชอบเพียงครั้งของความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด ถ้าโจทก์มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่าจำเลย ศาลอาจจะให้จำเลยรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแต่เพียงส่วนน้อย ถ้าโจทก์เป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายส่วนใหญ่ แล้วจำเลยก็ได้รับความเสียหายเช่นกัน ศาลอาจพิจารณาพิพากษาให้จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายใดๆก็ได้หรือถ้าโจทก์เป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแต่ฝ่ายเดียวโจทก์ย่อมต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดเองจะไปเรียกร้องให้ลูกหนี้ชดใช้ค่าเสียหายไม่ได้ เพราะผลแห่งความเสียหายมิใช่ผลโดยตรงจากการกระทำผิดในการชำระหนี้ของลูกหนี้ ซึ่งกรณีที่เจ้าหนี้เป็นฝ่ายก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นทั้งหมดเองนี้ไม่สามารถปรับเข้าด้วยกับบทบัญญัติกฎหมายมาตรา 222 มาตรา 223 และมาตราอื่นใดให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบได้

4.3 วิเคราะห์คำพิพากษาของศาลลาวเกี่ยวกับการกำหนดประเภทของค่าเสียหายตาม ความรับผิดในสัญญาของส.ป.ป.ลาว (มาตรา 36 วรรค 2)

กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของส.ป.ป.ลาว. มาตรา 36 วรรค 2 ที่กำหนดว่า ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหากได้ละเมิดสัญญา ฝ่ายนั้นต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายที่ได้เกิดขึ้นจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญา ปัญหากรณีเกิดมีความเสียหายจากการละเมิดสัญญา หรือเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญาก่อให้เกิดมีความเสียหาย ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายต้องพิสูจน์นำมาพิจารณาถึงความเสียหายนั้น และกำหนดค่าเสียหายตามความเสียหายที่แท้จริง

การปรับหลักการกำหนดประเภทของค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 222 มาเป็นแนวทางในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความรับผิดในการละเมิดสัญญาตามกฎหมายข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 36 ซึ่งกำหนดให้มีความรับผิดชอบต่อความเสียหายตามสัญญาเท่านั้น แต่ไม่ได้กำหนดถึงประเภทของค่าเสียหายที่เรียกร้องได้ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว ยังไม่ได้กำหนดไว้อย่างแน่ชัด จะเป็นความรับผิดชอบของศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาว่าถึงความเสียหายเกิดขึ้นเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว การกำหนดค่าเสียหาย ต้องมีมูลฐานมาจากความเสียหายที่เกิดขึ้น คือความเสียหายที่เกิดขึ้นเพียงไรก็ต้องกำหนดเอาค่าเสียหายไปตามความเสียหายเพียงนั้น การปรับหลักของมาตรา 222 มาปรับใช้ในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับกฎหมายของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ไม่ได้กำหนดไว้แน่ชัดจะทำให้การ

พิจารณาถึงประเภทของค่าเสียหายได้ชัดเจนขึ้น โดยเจ้าหนี้ต้องมีข้อมูลหลักฐานที่เป็นเอกสารหรือมีในเอกสารหรือคู่สัญญาได้กำหนดในสัญญาเพื่อยื่นพิสูจน์ต่อศาล หรือผู้พิพากษา ศาลจึงสามารถพิจารณาให้

อย่างไรก็ดี ในการศึกษาถึงการกำหนดค่าเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญา ศาลลาวได้ปรับใช้หลักการคิดค่าเสียหายที่เรียกทั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการผิดสัญญาและใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายพิเศษจากการผิดสัญญาด้วยแม้ว่ากฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว มาตรา 36 จะไม่ได้แยกถึงประเภทของค่าเสียหายไว้ก็ตาม โดยจะได้ศึกษาจากตัวอย่างคำพิพากษาของศาลลาว ดังนี้

4.3.1 คำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับการผิดสัญญาซื้อขาย

ก. คำพิพากษาของศาลประชาชนสูงสุดเลขที่ 45/ชต ฉบับลงวันที่ 29/06/2000 เรื่องสัญญาซื้อขาย

ประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงของคำพิพากษา

1. ตามคำตัดสินคดีแพ่งเลขที่ 33/ชต ลงวันที่ 18 มีนาคม 1999 ซึ่งไม่ได้พิจารณา ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ โจทก์จึงมาฟ้องร้องเพื่อเรียกเอาค่าเสียหายจากจำเลยและจำนวนเงินที่ค้างชำระค่าธรรมเนียมจำนวน 7, 888. 70 ดอลลาร์สหรัฐ และจำเลยได้รับทราบถึงหนี้ที่ตนยังค้างชำระตามที่โจทก์ได้ฟ้องร้องมานั้น

2. ต่อมาจำเลยยังได้ซื้อรถยนต์จากโจทก์อีก 2 คัน ในราคา 29,000 ดอลลาร์สหรัฐ จำเลยกล่าวอ้างว่า ได้ชำระราคาให้โจทก์แล้ว 19, 010,000 กีบ ซึ่งการชำระเงิน จำเลยว่าได้ชำระเกินราคารถยนต์แล้ว ดังนั้น จึงได้เอารถยนต์มาจากโจทก์ตามจำนวนเงินที่ได้จ่ายไป แต่ปัจจุบันรถยนต์ทั้งสองคันที่กล่าวมานี้ โจทก์ได้เอาคืนไปแล้วในก่อนหน้านั้น คือจำนวนรถยนต์ 2 คันในราคาคันละ 14,500 ดอลลาร์ x 2 คัน=29,000 ดอลลาร์ จำเลยได้ชำระเงินไปก่อนให้โจทก์ จำนวน 10,000 ดอลลาร์ และยังค้างชำระอยู่ 19,000 ดอลลาร์ และในจำนวนเงินที่ค้างชำระนี้ จำเลยขอชำระเป็นแต่ละเดือนไป เดือนละ 3,167 ดอลลาร์ และจะชำระให้เสร็จก่อนวันที่ 24 ธันวาคม 1997 ได้เริ่มปฏิบัติต่อกัน โดยได้เอาเงินมาชำระให้แก่โจทก์เป็น 4 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 จำนวน 2,500 ดอลลาร์ ตามใบเสร็จรับเงิน ฉบับลงวันที่ 18 กันยายน 1997

ครั้งที่ 2 จำนวน 30,000 บาท เท่ากับ 654 ดอลลาร์ ตามใบเสร็จรับเงินฉบับลงวันที่ 23

ธันวาคม 1997

ครั้งที่ 3 จำนวน 10,806.45 ดอลลาร์ ตามใบเสร็จรับเงิน ฉบับลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 1998

ครั้งที่ 4 จำนวน 1,230.51 ดอลลาร์ ตามใบเสร็จรับเงิน ฉบับลงวันที่ 13 มีนาคม 1998 รวมเป็นเงินทั้งหมดที่โจทก์ได้รับการชำระแต่ละครั้งเป็นจำนวน 15,190.96 ดอลลาร์

แต่เนื่องจากฝ่ายจำเลยยังไม่ได้ชำระเงินที่เป็นส่วนที่ยังค้างชำระจำนวน 13,809.04 ดอลลาร์ ให้โจทก์ตามกำหนดเวลาที่ได้ตกลงในสัญญา ดังนั้นโจทก์จึงมายึดเอารถยนต์ทั้งสองคันที่ได้ซื้อในครั้งที่ 2 นั้นคืน และส่วนเงินที่จำเลยได้จ่ายไปก่อนจำนวน 15,190.96 ดอลลาร์นั้น ให้ถือว่าเป็นค่าเช่ารถยนต์และเป็นค่าสึกหรอและโจทก์ยังกล่าวอ้างว่าโจทก์ไม่ได้ฟ้องร้องเอาอะไรอีก เพราะรถยนต์สองคันก็ได้กลับคืนมาแล้ว ตามจดหมายบันทึกคำให้การฉบับลงวันที่ 19 มีนาคม 2000 ของโจทก์

3. เห็นตามโจทก์ได้ฟ้องร้องเพื่อเรียกเอาเงินจำนวน 7,888.70 ดอลลาร์สหรัฐ จากจำเลยโดยกล่าวอ้างว่าเป็นจำนวนเงินที่จำเลยยังไม่ได้ชำระราคาในการซื้อขายรถยนต์นั้น

4. จำเลยได้ฟ้องแย้งกับโจทก์ว่ารถยนต์ทั้งสองคันที่ได้ซื้อครั้งที่สองจำนวน 2 คัน ในราคา 29,000 ดอลลาร์ นั้นจำเลยได้กล่าวอ้างว่าได้ชำระเงินให้โจทก์ไปแล้ว จำนวน 19,010,000 กีบ ซึ่งเห็นว่าเป็นการชำระเงินมากกว่าราคารถยนต์หนึ่งคัน และปัจจุบันโจทก์ได้มายึดเอารถยนต์สองคันกลับคืนแล้ว ดังนั้นจำเลยจึงได้ให้มาดิวบิวซีการจ่ายกับโจทก์คืนอีกครั้ง ถ้าจำนวนเงินที่ได้ชำระไปแล้วนั้น หากมีการชำระมากกว่าราคาของรถยนต์หนึ่งคันจริงและจำเลยขอเอารถยนต์จากโจทก์คืน ซึ่งในการฟ้องแย้งของจำเลย

5. เห็นจำเลยได้ชำระเงินให้แก่โจทก์ในสองครั้งสุดท้ายนั้น คือ ครั้งวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 1998 และจ่ายครั้งที่ 13 มีนาคม 1998 นั้น เป็นการชำระหนี้ที่ไม่ตรงกับกำหนดเวลาตามสัญญาจ่ายเงินผ่อนฉบับเลขที่ 24 มีนาคม 1997 นั้น ซึ่งในสัญญานั้นได้กำหนดเนื้อหาว่า ผู้ซื้อต้องชำระเงินให้เสร็จก่อนวันที่ 24 ธันวาคม 1997 แต่จำเลยมาชำระในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 1998 และวันที่ 13 มีนาคม 1998 แต่โจทก์ยังรับเอา

การพิจารณาคดีของศาล

1. ศาลพิจารณาเห็นว่าฟ้องของโจทก์มีเหตุผลเนื่องจากเห็นว่าเห็นตามใบสัญญาจ่ายเงินผ่อน ฉบับลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 1997 ว่า จำเลยได้ซื้อรถยนต์จากโจทก์จริงในราคา 14,200.00 ดอลลาร์ และเห็นตามใบรับเงินฉบับลงวันที่ 7 พฤษภาคม 1997 และใบเสร็จรับเงิน ฉบับลงวันที่ 9 พฤษภาคม 1997 เป็นจำนวนเงินที่จำเลยได้ชำระเงินให้แก่โจทก์ทั้งหมด 6,311.13 ดอลลาร์ อีกประการหนึ่งจำเลยก็รับทราบต่อหน้าตามที่โจทก์ฟ้องร้องนั้น

2. ศาลเห็นควรให้จำเลยชดใช้จำนวนเงินส่วนที่ยังค้างชำระ 7,888.70 ดอลลาร์ให้แก่โจทก์

3. เมื่อศาลมาพิจารณาจากข้อฟ้องแย้งระหว่างจำเลยกับโจทก์แล้วเห็นว่าจำเลยได้ซื้อรถยนต์จากโจทก์อีกครั้งจำนวน 2 คันจริง ในราคาคันละ 14,500 ดอลลาร์ $\times 2 = 29,000$ ดอลลาร์ ได้จ่ายเงินไปก่อนแล้ว จำนวน 10,000 ดอลลาร์ ยังค้างชำระ 19,000 ดอลลาร์ ตามสัญญาจ่ายเงินผ่อน ฉบับเลขที่ 171/ยด.ลงวันที่ 24 มีนาคม 1997 และระยะต่อมา จำเลยได้นำเงินมาชำระอีก 4 ครั้งเป็นเงินจำนวน 15,190.96 ดอลลาร์ ตามใบเสร็จรับเงิน ลงฉบับวันที่ 18 กันยายน 1997 ฉบับลงวันที่ 23 ธันวาคม 1997 ฉบับลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 1998 และฉบับลงวันที่ 13 มีนาคม 1998 รวมจำนวนเงินที่โจทก์ได้รับทั้งหมดจากการชำระทั้ง 4 ครั้งจำนวน 15,190.96 ดอลลาร์ จากสิ่งที่กล่าวมานี้ โจทก์ก็ได้รับทราบว่าเป็นความจริงตามจดหมายบันทึกคำให้การของโจทก์ฉบับลงวันที่ 19 มีนาคม 2000 นั้น ศาลจึงเห็นว่าการฟ้องแย้งของจำเลยมีเหตุผลเนื่องจากเกิดขึ้นตามสัญญาจ่ายเงินผ่อนฉบับเลขที่ 17/ยด.ลงวันที่ 24 มีนาคม 1997 ราคารถยนต์จริงมีเพียง 14,500 ดอลลาร์ ดังนั้น การที่จำเลยได้จ่ายเงินให้แก่โจทก์ จึงเห็นว่าจำเลยได้จ่ายเงินมากกว่าราคารถยนต์หนึ่งคันคือจำนวน 690.96 ดอลลาร์

4. ในสัญญาซื้อขายรถยนต์ ได้กำหนดเงื่อนไขว่าผู้ซื้อต้องชำระเงินให้เสร็จก่อนวันที่ 24 ธันวาคม 1997 แต่ผู้ซื้อชำระในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 1998 และวันที่ 13 มีนาคม 1998 แต่ผู้ขายยังรับเอาจากเหตุผลดังกล่าว ศาลจึงเห็นควรให้จำเลยเป็นเจ้าของรถยนต์ที่มีการโต้แย้งกันนี้ 1 คัน แต่เนื่องจากเหตุผลที่ว่ารถยนต์สองคันดังกล่าวนี้ โจทก์ได้เอาคืนมาจากจำเลยแล้ว จึงเห็นควรให้โจทก์เอารถยนต์คันที่โจทก์เอาคืนมาจากจำเลยนั้นคืนให้แก่จำเลย ตามการคำเรียกร้องของจำเลย ฉบับลงวันที่ 25 มีนาคม 2000 ส่วนรถยนต์อีก 1 คนที่ยังอยู่กับโจทก์นั้น ถือว่าเป็นของโจทก์ และส่วนจำนวนเงินที่จำเลยได้จ่ายมากกว่า ซึ่งเป็นจำนวน 690.96 ดอลลาร์ ให้โจทก์นั้นเป็นการสมควรแล้วกับค่าเสียหายในการใช้รถยนต์นั้น และโดยอันแท้จริงแล้ว จำเลยก็ได้ใช้รถยนต์นั้นจริง ในระยะเวลาที่ผ่านมา เกี่ยวกับหนี้ดังกล่าว ศาลถือว่าเป็นหนี้ต้องส่งและหนี้ต้องรับของจำเลยที่ได้ทำขึ้น

ศาลเห็นควรให้จำเลยเป็นผู้รับผิดชอบ เห็นตามมาตรา 36 และมาตรา 39 ของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา ด้วยเหตุผลนี้ จึงได้ตัดสินต่อหน้าประชาชนในคดีแพ่งของศาลชั้นต้นว่าเห็นคำฟ้องร้องของโจทก์และจำเลยมีเหตุผล

ให้นางแสงเพชร จำเลยชดใช้เงินค่าซื้อรถยนต์ให้แก่โจทก์จำนวน 7,888.70 ดอลลาร์

ให้โจทก์เอารถยนต์หมายเลขทะเบียน อสก.0451 เลขจักร 01740 เลขถัง 970201019 ให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่จำเลย

ข้อวิเคราะห์จากการศึกษาคำพิพากษาของศาล

1. ในประเด็นข้อ 2 ที่ศาลได้พิจารณานั้น ศาลได้พิจารณาตามข้อเท็จจริงที่มีตามสัญญาที่คู่สัญญายังไม่ได้ปฏิบัติตามสัญญาและศาลได้ยึดถือความรับผิดชอบตามสัญญาดังที่ศาลได้พิจารณาให้จำเลยชดใช้จำนวนเงินส่วนที่ยังค้างชำระ 7,888.70 ดอลลาร์ ให้แก่โจทก์ เหตุผลนี้ศาลได้ยึดถือข้อมูลหลักฐานที่เป็นเอกสารของคู่สัญญาเพื่อให้มีการชดใช้หนี้ที่ค้างชำระนั้น

2. ในประเด็นข้อ 4 ที่ศาลได้พิจารณาว่าในสัญญาซื้อขายรถยนต์ ได้กำหนดเนื้อหาว่าผู้ซื้อต้องชำระเงินให้เสร็จก่อนวันที่ 24 ธันวาคม 1997 แต่ผู้ซื้อชำระในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 1998 และวันที่ 13 มีนาคม 1998 แต่ผู้ขายยังรับเอาจากเหตุผลดังกล่าว ศาลจึงเห็นควรให้จำเลยเป็นเจ้าของรถยนต์ที่มีการโต้แย้งกันนี้ 1 คัน แต่เนื่องจากเหตุผลที่ว่ารถยนต์สองคันดังกล่าวนี้ โจทก์ได้เอาคืนมาจากจำเลยแล้ว จึงเห็นควรให้โจทก์เอารถยนต์คันที่โจทก์เอาคืนมาจากจำเลยนั้นคืนให้แก่จำเลยประเด็นดังกล่าวเห็นว่าคู่สัญญาปฏิบัติสัญญาไม่ตรงกับเวลาตามการตกลงในสัญญา

3. สรุปในข้อเท็จจริงที่โจทก์ฟ้องร้องจำนวนเงินที่ค้างชำระค่ารถยนต์จำนวน 7,888.70 ดอลลาร์สหรัฐ และเรียกเอาค่าเสียหายจากจำเลยนั้นศาลเห็นควรให้จำเลยเป็นเจ้าของรถยนต์ที่มีการโต้แย้งกันนี้ 1 คัน แต่เนื่องจากเหตุผลที่ว่ารถยนต์สองคันดังกล่าวนี้ โจทก์ได้เอาคืนมาจากจำเลยแล้ว จึงเห็นควรให้โจทก์เอารถยนต์คันที่โจทก์เอาคืนมาจากจำเลยนั้นคืนให้แก่จำเลย ตามการคำเรียกร้องของจำเลย ฉบับลงวันที่ 25 มีนาคม 2000 ส่วนรถยนต์อีก 1 คันที่ยังอยู่กับโจทก์นั้น ถือว่าเป็นของโจทก์ และส่วนจำนวนเงินที่จำเลยได้จ่ายมากกว่า ซึ่งเป็นจำนวน 690,96 ดอลลาร์ ให้โจทก์นั้นเป็นการสมควรแล้วกับค่าเสียหายในการใช้รถยนต์นั้น และโดยอันแท้จริงแล้ว จำเลยก็ได้ใช้รถยนต์นั้นจริงในระยะเวลาที่ผ่านมา เกี่ยวกับหนี้ดังกล่าว ศาลถือว่าเป็นหนี้ต้องส่งและหนี้ต้องรับของจำเลยที่ได้ทำขึ้น เห็นว่าถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหากได้ละเมิดสัญญากรณีเกิดความเสียหายจากการละเมิดสัญญา หรือเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้น อันก่อให้เกิดมีความเสียหายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งแล้ว โดยหลักการแล้วไม่มีข้อยกเว้นใดๆ ซึ่งหากมีการเรียกร้องจากฝ่ายที่ได้รับความเสียหายแล้ว ต้องได้นำมาพิสูจน์หรือนำมาพิจารณาความเสียหายนั้น และกำหนดค่าเสียหายนั้นตามความเสียหายที่แท้จริงให้อีกฝ่ายที่ได้รับความเสียหาย

อนึ่งการที่โจทก์เรียกเอาค่าเสียหายในจำนวน 10,000,000 กีบ³¹ นั้น ศาลไม่ได้พิจารณาให้ แต่ศาลได้ถือเอาจำนวนเงินที่จำเลยได้จ่ายมากกว่าคือจำนวน 690,96 ดอลลาร์นั้น กำหนดเป็นค่าเสียหายให้แก่โจทก์ จากประเด็นดังกล่าวที่ศาลลาวได้กำหนดค่าเสียหายให้ผู้ได้รับความเสียหายนี้ จึงเห็นว่าสอดคล้องกับค่าเสียหายพิเศษตามหลักของ มาตรา 222 วรรค 2 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยที่กำหนดถึงการเรียกเอาค่าเสียหายให้เจ้าหน้าที่ได้รับความเสียหายจากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ และเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้รับประโยชน์หรือเพื่อให้เจ้าหน้าที่อยู่ในสถานภาพที่เจ้าหน้าที่พึงจะได้รับจากการปฏิบัติตามชำระหนี้ตามสัญญา เพราะเจ้าหน้าที่เข้าทำสัญญาก็เพื่อจะได้รับผลประโยชน์จากสัญญานั้น ฉะนั้นการกำหนดค่าเสียหายต้องพิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้นตามข้อเท็จจริง ต้องพิจารณาว่า เจ้าหน้าที่ควรจะได้รับความเสียหายอะไรทดแทน ก็ต้องควรให้เจ้าหน้าที่ได้สิ่งที่มีมูลค่าตามสัญญาที่ตกลงกันนั้น เช่น สัญญาที่ก่อให้เกิดเจ้าหน้าที่ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์ เจ้าหน้าที่ก็ควรจะได้รับทดแทนเป็นจำนวนเงินเท่ากับมูลค่าของทรัพย์นั้น และการขาดประโยชน์ที่จะได้ใช้กรรมสิทธิ์และประโยชน์ในการใช้สอย การจำหน่าย การได้ดอกผลของทรัพย์

ฉะนั้นถึงแม้ว่ากฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว.มาตรา 36 วรรค 2 กำหนดเพียงแต่ว่า ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหากได้ละเมิดสัญญา ฝ่ายนั้นต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าเสียหายที่ได้เกิดขึ้นเท่านั้น ซึ่งเห็นว่าเป็นการวางหลักความรับผิดชอบของคู่สัญญาที่ไม่ปฏิบัติตามสัญญาแม้จะไม่ได้กำหนดไว้แน่ชัดและไม่ได้เจาะจงถึงความรับผิดชอบไว้ในสัญญาของตน แต่เป็นหน้าที่ของศาลหรือผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณาตามข้อเท็จจริงนั้น ถ้าเห็นว่าคู่สัญญาฝ่ายใดหนึ่งไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ตรงเวลาหรือไม่ชำระหนี้ หรือชำระหนี้ล่าช้าทำให้เจ้าหน้าที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากการทำสัญญาก็ตาม ตามข้อเท็จจริง ศาลหรือผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณาและ ยังได้พิจารณาในเรื่องความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงได้ที่เจ้าหน้าที่ได้รับอีกด้วย

³¹ ข้อสังเกต 1. ในคำพิพากษาของศาลฉบับนี้ตามข้อเท็จจริงได้กำหนดให้มีการชดใช้หนี้กันมีทั้งเงินกีบ เงินดอลลาร์และเงินบาทไทย แต่ศาลได้วินิจฉัยถือเอาตามสัญญาที่คู่สัญญาได้ตกลงต้องชดใช้กันเป็นสกุลเงินดอลลาร์

ข้อสังเกต 2. การที่โจทก์เรียกเอาค่าเสียหายในจำนวน 10,000,000 กีบ เป็นการเรียกที่ไม่มีเหตุผลเนื่องจากไม่มีข้อมูลหลักฐาน ศาลจึงไม่ได้พิจารณาให้ แต่ศาลได้ถือเอาจำนวนเงินที่จำเลยได้จ่ายมากกว่าคือจำนวน 690,96 ดอลลาร์นั้น กำหนดเป็นค่าเสียหายให้แก่โจทก์

ข. คำพิพากษาของศาลประชาชนสูงสุด เรื่องสัญญาซื้อขาย เลขที่ 03 ฉบับลงวันที่ 10 ธันวาคม ปี 1998

ประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงของคำพิพากษา

1. เห็นว่านางบุญถม (โจทก์) อ้างว่า ในวันที่ 5 เมษายน 1998 นางอำพวน (จำเลย) ได้ซื้อซีเมนต์กับตนจำนวน 6 ตัน ต้นละ 190,000 กีบ ตกเป็นจำนวนเงินทั้งหมด 1,140,000 กีบ นางอำพวน ได้จ่ายเงินให้ตนก่อนจำนวน 300,000 กีบ ยังค้างชำระ 840,000 กีบ
2. มาถึงวันที่ 9 พฤษภาคม 1998 นางบุญถม(โจทก์)ได้ไปทวงถามเอาเงินจำนวนดังกล่าว แต่นางอำพวนไม่มีเงินที่จะชำระหนี้ นั้น ทั้งสองจึงได้ทำสัญญาขึ้นอีกครั้ง โดยกำหนดดอกเบี้ย 10% ต่อเดือน หลังจากทำสัญญากันแล้ว นางอำพวน(จำเลย)ได้เอาเงินมาจ่ายให้โจทก์จำนวน 170,000 กีบ
3. ต่อมานางอำพวน (จำเลย) ก็ไม่ได้นำเงินมาจ่ายให้โจทก์ และอ้างว่าตนได้รับรู้เกี่ยวกับการที่นางบุญถม(โจทก์)ที่ได้อ้างมา แต่ตนไม่ได้จ่ายเงินให้โจทก์ทันกับเวลานั้น เพราะตนหาเงินไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น นางบุญถม (โจทก์) จึงเรียกร้องต่อศาลเพื่อทวงเอาเงินกับนางอำพวน (จำเลย) พร้อมดอกเบี้ยเป็นจำนวน 1,006,000 กีบ

การพิจารณาคดีของศาล

1. การที่นางบุญถม (โจทก์) ทวงหนี้จากนางอำพวน (จำเลย) ที่ยังค้างจ่ายค่าซีเมนต์นั้น เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าฟ้องโจทก์มีเหตุผล เนื่องจากว่านางอำพวน (จำเลย) ก็รับรู้ว่ายังไม่ได้จ่ายให้นางบุญถม (โจทก์) ครบตามจำนวนจริง ตามคำให้การ ฉบับลงวันที่ 11 ตุลาคม 1998 และเห็นนางอำพวนได้จ่ายเงินให้นางบุญถมแล้วจำนวน 470,000 กีบ ฉะนั้นจึงเห็นควรให้นางอำพวน (จำเลย) ได้จ่ายเงินให้นางบุญถม (โจทก์) $1,140,000 - 470,000$ กีบ = 670,000 กีบ จึงเป็นการถูกต้องและสอดคล้องกับมาตรา 36 ของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา
2. เห็นการตามที่ตกลงเรียกร้องเอาดอกเบี้ย 10 % ต่อเดือนในสัญญาซื้อขาย ฉบับลงวันที่ 9 พฤษภาคม 1998 เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการตกลงกันไม่ถูกต้องและไม่สอดคล้องกับกฎหมาย เนื่องจากว่าโจทก์และจำเลยไม่ได้กู้ยืมเงินด้วยกัน แต่ไม่ให้โจทก์เสียประโยชน์จากการละเมิดสัญญา ศาลจึงเห็นควรพิจารณาค่าป่วยการวัตถุให้เป็น จำนวนเงิน 50,000 กีบ
3. เห็นควรให้นางอำพวน(จำเลย)จ่ายเงินค่าซีเมนต์ที่ยังไม่ได้ชำระหนี้จำนวน 670,000 กีบ และค่าป่วยการวัตถุจำนวน 50,000 กีบ(เป็นค่าเสียหาย)ให้แก่นางบุญถม (โจทก์) รวมเป็นเงิน 720,000 กีบ จึงเป็นการถูกต้องและสอดคล้องกับกฎหมาย

4. การที่นางอำพวนอ้างว่าในสัญญาไม่ได้กำหนดเวลาการปฏิบัติสัญญานั้น เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุผล เนื่องจากว่ามาตรา 19 ของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาได้กำหนดชัดแจ้งว่า ถ้าในสัญญาหากไม่ได้กำหนดการปฏิบัติสัญญาไว้ เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ปฏิบัติและลูกก็มีสิทธิปฏิบัติได้ทุกเวลา

5. การที่นางบุญถม (โจทก์) เรียกร้องเพื่อทวงให้นางอำพวน (จำเลย) ชดใช้เงินจำนวน 1,006,000 กีบ รวมกับค่าอากรของรัฐ 2% (1,006,000 กีบ x 2%) = 20,120 กีบ เห็นว่านางอำพวนเป็นฝ่ายแพคดี จึงเห็นควรให้นางอำพวนจ่ายค่าอากรของรัฐจำนวน 720,000 กีบ x 2% = 14,400 กีบ และส่วนที่ยังเหลือนั้นเห็นควรให้นางบุญถม (โจทก์) เป็นผู้เสีย (20,120 กีบ - 14,400 กีบ = 5,720 กีบ)

ข้อวิเคราะห์จากการศึกษาคำพิพากษาของศาล

1. เหตุผลของศาลที่พิจารณาว่า ข้อตกลงในสัญญาซื้อขายที่ให้โจทก์ผู้ขายได้เรียกเอาดอกเบี้ย 10% ต่อเดือนสำหรับเงินค่าซีเมนต์ที่จำเลยค้างชำระนั้นเป็นการตกลงกันไม่ถูกต้องและไม่สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา มาตรา 46 วรรค 6³² เพราะหนี้เงินตามสัญญาซื้อขาย ไม่ใช่หนี้เงินตามสัญญากู้เงิน ดอกเบี้ยในหนี้เงินตามสัญญาซื้อขาย จึงไม่ควรใช้อัตราเดียวกับสัญญากู้เงิน

2. จากประเด็นที่ 3 ที่ศาลได้พิจารณาตามเรียกร้องจากฝ่ายที่ได้รับความเสียหายแล้วยังได้กำหนดค่าเสียหายนั้นตามความเสียหายที่แท้จริงให้อีกฝ่ายที่ได้รับความเสียหาย คือศาลพิจารณาเป็นค่าปวยการค่าวัตถุให้เป็นจำนวนเงิน 50,000 กีบ³³ และเห็นควรให้นางอำพวน (จำเลย) จ่ายเงินค่าซีเมนต์ที่ยังไม่ได้ชำระหนี้จำนวน 670,000 กีบ และค่าปวยการค่าวัตถุจำนวน 50,000 กีบ ให้แก่นางบุญถม (โจทก์) รวมเป็นเงิน 720,000 กีบ จึงเป็นการถูกต้องและสอดคล้องกับกฎหมาย ผู้เขียนเห็นด้วยต่อประเด็นดังกล่าว ในการพิจารณาของศาลว่า เห็นควรให้ผู้ก่อความเสียหายอันเนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญารับผิดชอบต่อความเสียหายจริงที่เกิดขึ้น และ

³² มาตรา 46 ตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา กำหนด กรณีดอกเบี้ยของสัญญากู้เงิน ซึ่งบัญญัติไว้ในวรรค 6 ดังนี้ นอกจากการกู้เงินจากธนาคารแล้ว การคิดดอกเบี้ยไม่ให้สูงกว่าดอกเบี้ยธนาคาร ร้อยละ 3 ต่อปี

³³ ถือว่าเป็นค่าเสียหายพิเศษ และสอดคล้องกับค่าเสียหายพิเศษตามหลักของ มาตรา 222 วรรค 2 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

ถือเป็นค่าเสียหายในหนี้เงิน ที่จำเลยไม่ได้ชำระเงินตามกำหนดเวลา อนึ่งถือว่าเป็นค่าเสียหายพิเศษ จึงเห็นว่าสอดคล้องกับค่าเสียหายพิเศษตามหลักของ มาตรา 222 วรรค 2 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยที่กำหนดถึงการเรียกเอาค่าเสียหายให้เจ้าหนี้ที่ได้รับความเสียหายจากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้

อนึ่ง ค่าป่วยการมีความหมายถึงการชดใช้ค่าเสียหายโอกาสของผู้ที่ได้รับความเสียหายควรจะได้รับหรือเป็นค่าเสียหายเพิ่มเติมที่ผู้ก่อความเสียหายควรได้ชดใช้ให้ ซึ่งในการชดใช้ค่าป่วยการมีบางกรณีที่ผู้ก่อความเสียหายและผู้ได้รับความเสียหายอาจตกลงกันเอง แต่หากไม่สามารถตกลงกันได้ต้องเป็นหน้าที่ของศาลเป็นผู้พิจารณาให้ และศาลจะพิจารณาตามความเสียหายจริง ส่วนในการคิดค่าป่วยการอาจไม่เท่ากัน เพราะเป็นการคิดให้เป็นค่าเสียหายโอกาสหรือประโยชน์ที่จะได้รับจากวัตถุแห่งหนี้ของผู้ได้รับความเสียหายและเห็นประเด็นดังกล่าว จากเหตุผลในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา มาตรา 36 ได้กำหนดเพียงหลักความรับผิดชอบในสัญญาเท่านั้น

ตามคำพิพากษาดังนี้จะเห็นว่าโดยทั่วไปในสัญญาซื้อขาย ผู้ขายมีหน้าที่มอบวัตถุแห่งหนี้ให้ผู้ซื้อเป็นกรรมสิทธิ์และผู้ซื้อมีหน้าที่รับเอาวัตถุแห่งหนี้และจ่ายเงินค่าวัตถุแห่งหนี้นั้นตามราคาที่ได้ตกลงกัน

สัญญาซื้อขายเป็นสัญญาหนึ่งที่สำคัญมากทางกฎหมายของ ส.ป.ป.ลาวที่มีข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลบ่อยครั้ง เหตุผลที่ว่าสัญญาซื้อขายเป็นสัญญาที่มีลักษณะตอบแทนกัน ในเมื่อได้มีการทำสัญญาฝ่ายซื้อได้รับเอาวัตถุแห่งหนี้จากฝ่ายขายเป็นกรรมสิทธิ์ของตนแล้ว ฝ่ายซื้อต้องได้ชำระราคาให้ฝ่ายขาย สัญญาซื้อขายเป็นสัญญาที่มีลักษณะ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายซื้อและฝ่ายขาย ทั้งสองมีทั้งสิทธิและหน้าที่ต่อกัน มีความหมายว่า ฝ่ายขายมีหน้าที่มอบวัตถุแห่งหนี้ที่ตนขายที่มีอยู่แน่หรือมีจริงให้แก่ฝ่ายซื้อ และฝ่ายขายมีสิทธิเรียกเอาเงินหรือทองเอาเงินค่าวัตถุแห่งหนี้ที่ตนขายไปนั้น ส่วนฝ่ายซื้อก็ยังมีความหมายว่า ฝ่ายขายมีหน้าที่จ่ายเงินค่าวัตถุแห่งหนี้ให้ฝ่ายขาย และมีสิทธิเรียกเอาวัตถุแห่งหนี้จากฝ่ายขาย สัญญาซื้อขายเป็นสัญญาที่มีลักษณะตกลงกันทำให้สิทธิและหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายเกิดขึ้นต่อกัน สิ่งที่สำคัญไปกว่านั้นคือ ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและสิ่งที่แน่นอนหรือสิ่งที่ต้องกระทำในสัญญาซื้อขายนั้น เป็นการมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้ซื้อ โดยปกติแล้ว ฝ่ายขายจะขายทรัพย์สินอันใดก็ได้ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตน และต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ดังนั้น โดยทั่วไปแล้ว เจ้ากรรมสิทธิ์ในวัตถุใด สามารถเข้าร่วมในสัญญาซื้อขายในฐานะเป็นคู่สัญญาได้ ซึ่งเนื้อหาของสัญญาซื้อขาย เป็นคำตกลงที่คู่สัญญาเห็นด้วยกัน คำตกลงที่คู่สัญญาต้องการนั้น เป็นเป้าหมาย ราคา และกำหนดเวลาในการปฏิบัติต่อกันในสัญญานั้น เป้าหมายหลักในสัญญาซื้อขายต้องเป็นวัตถุ ซึ่งฝ่ายขายต้องมอบให้ฝ่ายซื้อ ในความหมาย

ทางด้านเศรษฐกิจ จุดประสงค์หลักหรือเป้าหมายหลักในสัญญาซื้อขายหลังจากขายไปแล้ว ทรัพย์สินที่ซื้อขายก็ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายซื้อ ฝ่ายซื้อที่มีสิทธิซื้อขายเกี่ยวกับทรัพย์สินดอกผลของทรัพย์สินอีกด้วย

ฉะนั้นให้เข้าใจว่าทรัพย์สินที่มอบให้บุคคลอื่นตามสัญญาซื้อขาย เป้าหมายของสัญญาซื้อขายอาจเป็นสินค้าที่มีอยู่แล้ว หรือสินค้าหรือวัตถุที่ยังไม่มีในเวลาที่ทำสัญญา ซึ่งต้องได้มอบให้ฝ่ายซื้อต่อหน้าหรืออนาคตต่อมา ราคาในสัญญาซื้อขายเป็นจำนวนเงินที่แน่ชัดที่ฝ่ายซื้อต้องจ่ายค่าวัตถุแห่งนั้นให้ฝ่ายขาย ถ้าฝ่ายซื้อไม่ได้มอบเงินให้ฝ่ายขาย แต่หากได้มอบสิ่งของให้จะถือว่าไม่ใช่สัญญาซื้อขาย แต่เรียกว่าสัญญาแลกเปลี่ยน ส่วนเรื่องราคาถือว่าเป็นค่าตกลงอันสำคัญมากในการซื้อขาย ในเมื่อคู่สัญญาหากตกลงราคาไม่ตรงกันแล้ว สัญญาก็ถือว่าไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ตามหลักทั่วไปแล้วสินค้าที่ขายอาจถูกขายตามราคาที่รัฐกำหนดไว้หรือตามราคาที่คุณ์สัญญาตกลงกัน

ปัญหาที่สำคัญในสัญญาซื้อขาย กรณีทรัพย์สินที่ซื้อขายหากมีการสูญหายหรือเสียหายในเวลาจะมอบวัตถุแห่งนั้นให้แก่กันนั้น ในการแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างคู่สัญญา ถ้ากรณีดังกล่าวนี้การสูญหายหรือการเสียหายของวัตถุแห่งนั้นโดยเหตุสุดวิสัยในเวลาที่ยอมมอบนั้น ซึ่งไม่เป็นความผิดของฝ่ายผู้ขาย ในกรณีหากเกิดมีการสูญหายหรือเสียหายโดยเหตุบังเอิญหรือเหตุสุดวิสัยนั้น บุคคลที่เป็นเจ้ากรรมสิทธิ์ในวัตถุแห่งนั้นในเวลามอบวัตถุแห่งนั้นให้แก่กันจะเป็นฝ่ายรับผิดชอบเองต่อผลเสียหายดังกล่าว ถ้าหากสัญญาไม่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น³⁴

ปัญหาที่สำคัญจึงมีอยู่ตรงที่ว่านับแต่เวลาใด ฝ่ายซื้อจะกลายเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในวัตถุแห่งนั้น การมอบวัตถุแห่งนั้นจะสูญหายหรือเสียหายด้วยเหตุบังเอิญหรือเหตุสุดวิสัย การเรียกเอาวัตถุจากบุคคลที่ได้มาโดยไม่มีพื้นฐานถูกต้อง การเรียกหรือการทวงเอาวัตถุจากฝ่ายที่ครอบครองอย่างผิดกฎหมายโดยความบริสุทธิ์ใจหรือไม่บริสุทธิ์ใจ จะมีผลทางด้านกฎหมาย

ตัวอย่าง นาย ก. ซื้อบ้านนาย ข. โดยสัญญาได้ทำขึ้นอย่างถูกต้อง มีการยืนยันจากเจ้าพนักงานทะเบียนศาล และได้ปฏิบัติตามระเบียบของการจดทะเบียน ซึ่งตามสัญญานาย ข. ต้องจ่ายเงินให้นาย ก. หลังจากได้ทำการจดทะเบียนแล้ว 2 วัน แต่ในวันต่อมาบ้านถูกฟ้าผ่า นาย ข. ต้องจ่ายเงินให้นาย ก. หรือไม่ และปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าจะต้องพิจารณาว่า ใครเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในบ้านหลังนั้น ในเวลาที่เหตุสุดวิสัยนั้นเกิดขึ้น(ฟ้าผ่า) จึงเห็นได้ว่า การมอบวัตถุแห่งนั้นของตนให้บุคคลอื่นตามสัญญาซื้อขาย ถือว่าเป็นการปฏิบัติสิทธิของเจ้ากรรมสิทธิ์เกี่ยวข้องกับการ

³⁴ มาตรา 33 วรรค 1 กฎหมายว่าด้วยกรรมสิทธิ์ ของ ส.ป.ป.ลาว. ปี ค.ศ.1990

ชี้ขาดต่อวัตถุของตน เหตุผลดังกล่าวนี้ สิทธิในกรรมสิทธิ์เกี่ยวกับวัตถุแห่งหนึ่งจึงสิ้นสุดลงโดยเด็ดขาด หมายความว่าฝ่ายขายวัตถุไม่อาจจะเอาไปขายได้อีก แต่ในเวลาใดสิทธิในกรรมสิทธิ์เกิดขึ้นแก่ฝ่ายซื้อตามหลักทั่วไปแล้วสิทธิในกรรมสิทธิ์ของฝ่ายซื้อเกิดขึ้นนับตั้งแต่วัตถุแห่งหนึ่งและรับเงินต่อกันนั้น ถ้ากฎหมายหรือสัญญาหากไม่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น และในกรณีสัญญาเกี่ยวกับการมอบวัตถุให้คนอื่นต้องจดทะเบียนสิทธิในกรรมสิทธิ์ก็เกิดขึ้นนับตั้งแต่วัตถุจดทะเบียนนั้นเป็นต้นไป การมอบวัตถุให้เข้าใจว่าเป็นการมอบวัตถุแห่งหนึ่งให้ฝ่ายที่มีสิทธิครอบครอง³⁵

ดังที่ปรากฏในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาปี ค.ศ. 1990 มาตรา 37 ในสัญญาซื้อขาย ฝ่ายซื้อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในวัตถุแห่งหนึ่งที่ตนได้ซื้อนับตั้งแต่วัตถุซื้อและฝ่ายขายได้มอบเงินและมอบวัตถุแห่งหนึ่งให้กัน หรือนับตั้งแต่วเวลาที่ฝ่ายซื้อได้มอบเงินหรือจ่ายเงินเป็นต้นไป ถ้าหากว่าฝ่ายขายยังไม่ได้มอบวัตถุแห่งหนึ่งให้ก็ตามหรือนับตั้งแต่วเวลาที่ฝ่ายขายได้มอบวัตถุแห่งหนึ่งให้ แต่ฝ่ายซื้อยังไม่ได้จ่ายเงิน ในกรณีสิทธิในกรรมสิทธิ์หากตกเป็นของฝ่ายซื้อก่อนการมอบวัตถุแห่งหนึ่ง ฝ่ายขายยังมีหน้าที่รักษาวัตถุแห่งหนึ่งดังกล่าวโดยไม่ให้มีการสูญเสี้ยวหรือเสียหายใดๆ จนกว่าฝ่ายซื้อจะมารับเอาตามที่ตนซื้อไป มีความหมายว่าฝ่ายขายต้องรับผิดชอบใช้แทนหรือชดเชยค่าเสียหายแก่ฝ่ายซื้อ ถ้าหากมีการเสียหายหรือสูญเสี้ยว

และตามหลักทั่วไปแล้ว ถ้าสัญญาซื้อขายวัตถุใดได้ทำขึ้นกับคนหลายคน และสิทธิของฝ่ายซื้อแต่ละคนในวัตถุแห่งหนึ่งดังกล่าวได้เกิดขึ้นแล้ว เป็นฝ่ายซื้อที่ได้รับเอาวัตถุแห่งหนึ่งนั้นเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ถ้าหากวัตถุแห่งหนึ่งนั้นยังไม่ได้มอบให้ฝ่ายซื้อหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งแล้ว บุคคลที่ได้ทำสัญญาซื้อขายขึ้นก่อนจะเป็นบุคคลที่มีสิทธิในการเรียกเอาวัตถุแห่งหนึ่งดังกล่าว แต่ในกรณีที่ไม่สามารถกำหนดหรือรู้ได้ว่าใครเป็นบุคคลที่ทำสัญญาก่อน ให้ถือเอาบุคคลที่ซื้อและที่ได้ส่งคำฟ้องร้องต่อศาลก่อน

³⁵ ดาวอน หว่างวิจิต, หนังสือกฎหมายแพ่ง, (ปี ค.ศ. 2003), น. 27.

4.3.2 คำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับการผิดสัญญากู้ยืมเงิน

ก. คำพิพากษาของศาลประชาชนสูงสุด คดีแพ่ง เลขที่ 05/ชต.ลงวันที่ 25/10/2002 สัญญากู้ยืมเงิน

ประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงของคำพิพากษา

1. เห็นว่าในระยะปี 2000 นางวันนีและนางราตรี (จำเลย) ได้รับเงินจากนางคำวิสัย (โจทก์) จำนวน 130,000 บาท ตามสัญญากู้ยืมเงิน เลขที่ 638/ ลงวันที่ 07/02/2000 มีจำนวนต้นทุน 130,000 บาท และตกลงดอกเบี้ย 6% ต่อเดือน กำหนดระยะเวลา 1 ปี ซึ่งในระยะที่ผ่านมา จำเลยได้ชำระค่าดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ 6 เดือน เมื่อถึงกำหนดเวลาแล้วจำเลยไม่ชำระต้นทุนให้แก่โจทก์ โจทก์จึงได้ฟ้องร้องเรียกเอาเงินต้นจำนวน 130,000 บาท และดอกเบี้ยอีกจำนวนหนึ่งตามสัญญา
2. โจทก์ได้เรียกเอาดอกเบี้ยตามสัญญา แต่จำเลยไม่สามารถชำระให้แก่โจทก์ได้
3. เห็นว่าในการตกลงทำสัญญากู้ยืมเงินครั้งนี้ จำเลยได้ให้การต่อที่ประชุมศาลว่าได้ทำใบมอบกรรมสิทธิ์ที่ดินซึ่งมีบ้านติดอยู่กับที่ดิน ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของนางวันนี (จำเลย) มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามสัญญานั้น

การพิจารณาคดีของศาล

1. จากข้อเท็จจริงที่ 1 เห็นว่าการที่โจทก์เรียกให้จำเลยชำระหนี้ตามสัญญาจำนวน 130,000 บาท เป็นการเรียกที่มีเหตุผล เพราะว่าจำเลยเองก็ได้รับรู้ว่าได้รับเงินจำนวนดังกล่าวจากฝ่ายโจทก์จริง และมีความยินยอมจะชดใช้คืนให้แก่โจทก์ ศาลจึงถือว่าโจทก์และจำเลยมีความผูกพันตามสัญญากู้ยืมเงิน การที่จำเลยไม่ชำระเงินคืนให้แก่โจทก์เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และเป็นการสร้างความเสียหายให้แก่โจทก์ ศาลพิจารณาแล้วจึงเห็นควรให้นางวันนีและนางราตรี (จำเลย) ชดใช้หนี้ตามสัญญาจำนวน 130,000 บาท คืนให้แก่นางคำวิสัย (โจทก์)
2. จากข้อเท็จจริงที่ 2 เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นเป็นการเรียกเอาดอกเบี้ยเกินกว่ากฎหมายได้กำหนดไว้ ฉะนั้น ศาลจึงเห็นควรพิจารณาให้ตามระเบียบกฎหมาย โดยถือเอาอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารแห่งรัฐที่กำหนดไว้นั้นเป็นพื้นฐานในการคิดดอกเบี้ย และศาลเพิ่มเติมให้อีก 3% ต่อปี โดยมอบไปยังสำนักงานบังคับคดีตามคำตัดสินของศาลเป็นฝ่ายคำนวณให้ จึงให้เริ่มคิดตั้งแต่วันที่ 22/01/2002 ถึงวันที่จำเลยได้ชำระต้นทุนสำเร็จ

3. จากข้อเท็จจริงที่ 3 ศาลถือว่าการประกันการชำระหนี้ที่ถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อเห็นว่าจำเลยไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่โจทก์ ศาลเป็นผู้กำหนดให้อำนาจแก่พนักงานปฏิบัติ คำตัดสินของศาลประกาศขายทรัพย์สินเป็นการประกันการชำระหนี้ เพื่อมาชำระหนี้ตามสัญญา ให้แก่โจทก์ ถ้าการขายทรัพย์สินนั้นมีมูลค่าเกินหนี้ที่มีตามสัญญานั้น จำนวนที่เกินให้คืนแก่จำเลย แต่ถ้าทรัพย์สินที่ขายเพื่อชำระหนี้ยังไม่เพียงพอให้แก่โจทก์ ให้จำเลยหาเงินมาชำระหนี้ตามสัญญาให้เต็มจำนวนที่มี

ข้อวิเคราะห์จากการศึกษาคำพิพากษาของศาล

ตามคำพิพากษาสูงสุดคดีแพ่ง เลขที่ 05/ขต.ลงวันที่ 25/10/2002 สัญญากู้ยืมเงินที่ ศาลพิจารณาให้นาง วันนีและนางราตรี (จำเลย) ชดใช้หนี้ตามสัญญาจำนวน 130,000 บาท คืน ให้แก่นางคำวิไลย (โจทก์) เหตุผลอันเนื่องมาจากว่า ในระยะปี 2000 นางวันนีและนางราตรี (จำเลย) ได้รับเงินจากนางคำวิไลย (โจทก์) จำนวน 130,000 บาท ตามสัญญากู้ยืมเงิน เลขที่ 638 ลงวันที่ 07/02/2000 มีจำนวนต้นทุน 130,000 บาท และตกลงดอกเบี้ย 6% ต่อเดือน กำหนดระยะเวลา 1 ปี ซึ่งระยะที่ผ่านมามีจำเลยได้ชำระค่าดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ 6 เดือน เมื่อถึงกำหนดเวลาแล้วจำเลยไม่ชำระต้นทุนให้แก่โจทก์ โจทก์จึงได้ฟ้องร้องเรียกเอาเงินต้นจำนวน 130,000 บาท และดอกเบี้ยอีกจำนวนหนึ่งตามสัญญา เห็นว่าการที่โจทก์เรียกให้จำเลยชำระหนี้ตามสัญญาจำนวน 130,000 บาท เป็นการเรียกที่มีเหตุผล เพราะว่าจำเลยเองก็ได้รับรู้ว่าได้รับเงินจำนวนดังกล่าวจากฝ่ายโจทก์ จริง และมีความยินยอมจะชดใช้คืนให้แก่โจทก์ และการพิจารณาในการคิดดอกเบี้ยนั้นเห็นว่า กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา มาตรา 46 ได้กำหนดให้ถือเอาระเบียบการของธนาคารแห่งรัฐ ศาลจึงได้ถือเอาอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารแห่งรัฐกำหนดไว้ในเป็นพื้นฐานในการคิดดอกเบี้ยคือดอกเบี้ยของธนาคารกำหนดโดยทั่วไป ให้คิดดอกเบี้ย 3% ต่อปี

และประเด็นที่สำคัญนั้นมีหลักประกันการชำระหนี้ตามสัญญานั้น ซึ่งศาลถือว่าการประกันการชำระหนี้ที่ถูกต้องตามกฎหมายเมื่อเห็นว่าจำเลยไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่โจทก์ เป็นหน้าที่ของศาลเป็นผู้กำหนดโดยให้อำนาจแก่พนักงานปฏิบัติคำตัดสินของศาลประกาศขาย วัตถุที่เป็นการประกันการชำระหนี้ เพื่อมาชำระหนี้ตามสัญญาให้แก่โจทก์

ข. คำพิพากษาของศาลประชาชนสูงสุด คดีแพ่ง เลขที่135/2ต.กพ. ลงวันที่14 กรกฎาคม 2005 เกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงิน

ประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงของคำพิพากษา

1. เห็นว่านางแสงมณี (จำเลย) ได้รับเงินจากนายสีพรชัย (โจทก์) จำนวน 3,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2003 ตกลงดอกเบี้ย 5% ต่อเดือน กำหนดกู้ยืม 6 เดือน ซึ่งในระยะของการกู้ยืมเงินโจทก์ได้รับดอกเบี้ยจากจำเลยแล้วจำนวนหนึ่ง จำเลย ยังไม่ได้ชำระต้นทุน และดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ ดังนั้นจำเลยจึงมาขอต่อสัญญากับโจทก์อีกครั้งในวันที่ 19 สิงหาคม 2003 ซึ่งในสัญญาดังกล่าวถือเอาต้นทุน 3,000 ดอลลาร์สหรัฐ และมีดอกเบี้ย 670 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อมาจำเลยไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ โจทก์จึงฟ้องร้องต่อศาลเพื่อทวงเอาเงินต้น 3,000 ดอลลาร์สหรัฐและดอกเบี้ยตามสัญญา

2. เห็นว่านายสีพรชัย (โจทก์) ทวงเอาต้นทุนจำนวน 3,000 ดอลลาร์สหรัฐ จากนางแสงมณี (จำเลย) มีเหตุผล เพราะเห็นตามบทบันทึกใกล้เคียง ฉบับลงวันที่ 18 สิงหาคม 2005 ว่านางแสงมณีได้กู้ยืมเงินกับนายสีพรชัยจำนวน 3,000 ดอลลาร์สหรัฐ จำเลยก็รับรู้ต่อจำนวนที่ได้กู้ยืม พร้อมทั้งยินยอมเสียดอกเบี้ย จำนวน 670 ดอลลาร์สหรัฐ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 3,670 ดอลลาร์สหรัฐ

3. เห็นว่านายสีพรชัย (โจทก์) เรียกเอาดอกเบี้ย 5% ต่อเดือน ตามสัญญาจากนางแสงมณี (จำเลย) เป็นการเรียกที่สูงหรือมากเกินไปเกินกว่ากฎหมายกำหนด เพราะตามกฎหมายมาตรา 46 วรรค 6 ได้กำหนดว่าการคิดดอกเบี้ยไม่ให้เกินกว่าดอกเบี้ยที่ธนาคารกำหนด 3% ต่อปี และโจทก์ยืนยันว่าจำเลยได้ชำระดอกเบี้ยให้แก่ตนเองจำนวน 230 ดอลลาร์สหรัฐ และปัจจุบันโจทก์เรียกเอาดอกเบี้ยจากจำเลยนับแต่วันที่ 19 สิงหาคม 2003 ถึงวันที่ 29 สิงหาคม 2005

4. เห็นว่าจำเลยได้เอาโฉนดที่ดินซึ่งมีบ้านติดประกอบอยู่บนที่ดินนั้น มีเนื้อที่ 361 ตารางเมตร ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยเป็นหลักประกันการชำระหนี้กับโจทก์ แต่มีคำให้การจากโจทก์วันที่ 18 สิงหาคม 2005 ได้เอาโฉนดที่ดินที่มีบ้านติดนั้นอันอยู่ในการครอบครองของโจทก์ ซึ่งโจทก์ได้มอบโอนให้นางเพ็ญสีดาที่เป็นน้องสาว

5. เห็นว่านางแสงมณี (จำเลย) มีข้ออ้างว่า ได้ชำระดอกเบี้ยจำนวน 3 ล้านกีบให้นางเพ็ญสีดา น้องสาวของโจทก์

6. เห็นว่านางแสงมณี (จำเลย) ร้องขอเอาโฉนดที่ดินที่มีบ้านติดฉบับเลขที่ 12 มีนาคม 2000 อันเป็นกรรมสิทธิ์จำเลยจากนายสีพรชัย (โจทก์) ถือว่าเป็นการเรียกร้องไม่มีเหตุผล เพราะ

โฉนดที่ดินดังกล่าวนั้นจำเลยเองก็ยินยอมเอาเป็นหลักทรัพย์เพื่อประกันการชำระหนี้กับโจทก์ เพราะเห็นว่าจำเลยยังไม่ได้ชำระหนี้ให้แก่โจทก์เต็มตามจำนวนศาลจึงไม่ได้พิจารณาให้จำเลย

การพิจารณาคดีของศาล

1. จากประเด็นปัญหาที่ 1 และ 2 เห็นว่าโจทก์และจำเลยรับรู้เป็นเอกภาพกันตามสัญญาฉบับลงวันที่ 19 สิงหาคม 2003 ศาลจึงถือว่าโจทก์และจำเลยมีข้อผูกพันร่วมกัน และเห็นสอดคล้องตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญามาตรา 46 การที่จำเลยไม่ได้นำเงินไปชำระให้แก่โจทก์ตามสัญญาที่ตกลงกัน ถือว่าจำเลยละเมิดสัญญาตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา มาตรา 36 เมื่อศาลพิจารณาจึงเห็นควรให้จำเลยชดใช้เงินต้นทูลจำนวน 3,000 ดอลลาร์สหรัฐให้แก่โจทก์

2. จากประเด็นปัญหาที่ 3 ศาลจึงเห็นควรพิจารณาดอกเบี้ยตามอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารแห่งรัฐกำหนดไว้ ให้เริ่มคิดวันที่จำเลยหยุดจ่ายดอกเบี้ยให้โจทก์ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2003 ถึงวันที่ 29 สิงหาคม 2005 ตามการเรียกร้องของโจทก์ โดยถือเอาอัตราเงินกู้ของธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกำหนดเป็นพื้นฐานในการคิดดอกเบี้ย ศาลได้บวกดอกเบี้ยให้อีก 3% ต่อปี มอบให้เจ้าพนักงานปฏิบัติคำตัดสินของศาลนำเอาต้นทุนที่มีนั้นมาคิดต่อไป

3. จากประเด็นปัญหาที่ 4 ศาลเห็นว่ากรกระทำของโจทก์ที่ได้นำเอาบ้านติดประกอบอยู่บนที่ดินนั้น โอนไปให้คนอื่นนั้น เป็นการไม่สอดคล้อง เพราะโจทก์ก็รับทราบว่โฉนดที่ดินบ้านติดประกอบอยู่บนที่ดินนั้น จำเลยมอบให้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามสัญญา เป็นการที่จำเลยเอามาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ และเห็นตามกฎหมายว่าด้วยการผูกพันในสัญญา มาตรา 29 กรณีจำเลยไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่โจทก์ ให้เอาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันการชำระหนี้ นั้นมาประกาศขายเพื่อชำระหนี้แก่โจทก์ ถ้ามูลค่าของหลักทรัพย์ที่เป็นอันประกันหนี้ นั้น หากเหลือให้ส่งคืนให้จำเลย ถ้าการใช้แทนหนี้ให้โจทก์นั้นยังไม่เพียงพอให้จำเลยหามาชดใช้ให้พอตามจำนวนหนี้ที่มี

4. จากประเด็นปัญหาที่ 5 ศาลเห็นว่าเป็นเพียงคำกล่าวอ้างที่ไม่มีเหตุผล เพราะว่คำให้การของจำเลยฉบับลงวันที่ 2 สิงหาคม 2005 จำเลยไม่รู้ว่าเงินที่ชำระค่าดอกเบี้ยให้แก่นางเพ็ญสีดา น้องสาวของโจทก์ไม่ได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่มีใบเสร็จรับเงิน เมื่อไม่มีเอกสารยืนยันเกี่ยวกับการชำระดอกเบี้ยให้โจทก์ ศาลจึงถือว่าจำเลยไม่ได้ชำระดอกเบี้ยให้โจทก์

และจำเลยกล่าวอ้างมานั้นโจทก์ก็ให้การปฏิเสธว่าไม่ได้รับเงิน 3 ล้านก็บจากจำเลย ศาลจึงไม่ได้นำมาพิจารณาให้จำเลยตามที่กล่าวอ้างนั้น

5. จากประเด็นปัญหาที่ 6 ศาลจึงได้นำคดีมาพิจารณาตัดสินโดยต่อหน้าโจทก์และจำเลย บอกว่าให้จำเลยชดใช้หนี้จำนวน 3,000 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และดอกเบี้ยตามกฎหมายตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2003 ถึงวันที่ 29 สิงหาคม 2005 ให้แก่โจทก์ และศาลได้บอกล้างการโอนสิทธิที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยที่โอนให้นางเพ็ญสีดา (น้องสาวโจทก์) ฉบับลงวันที่ 31 สิงหาคม 2004 ถึงกำหนด และให้เอาโฉนดที่ดินที่มีบ้านติดนั้นมาเป็นหลักทรัพย์ประกันการชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงิน ถ้าจำเลยไม่สามารถชำระหนี้ให้นำเอาหลักทรัพย์คือโฉนดที่ดินที่มีบ้านติดนั้นไปประกาศขายเพื่อชำระหนี้แก่โจทก์ ถ้าการขายนั้นมีมูลค่าเกินให้โจทก์ส่งจำนวนที่เกินนั้นคืนให้จำเลย ถ้าการชำระหนี้ให้แก่โจทก์นั้นยังไม่พอให้จำเลยหามาชำระให้พอตามจำนวนหนี้สินให้จำเลย

ข้อวิเคราะห์จากการศึกษาคำพิพากษาของศาล

ในประเด็นต่างๆตามคำพิพากษาของศาลได้ถือเอาความรับผิดชอบตามสัญญาที่คู่สัญญาได้ตกลงกันไว้และผู้เขียนยังเห็นด้วยตามคำพิพากษาสูงสุดคดีแพ่งเลขที่ 135/2ต.กพ.ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2005 เกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงินที่บอกว่าให้จำเลยชดใช้หนี้จำนวน 3,000 ดอลลาร์สหรัฐ และดอกเบี้ยตามกฎหมายตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2003 ถึงวันที่ 29 สิงหาคม 2005 ให้แก่โจทก์ เหตุผลอันเนื่องมาจากว่า เห็นตามบทบันทึกไกล่เกลี่ยฉบับลงวันที่ 18 สิงหาคม 2005 ว่านางแสงมณีได้กู้ยืมเงินกับนายสีพรชัยจำนวน 3,000 ดอลลาร์สหรัฐ จำเลยก็รับรู้ต่อจำนวนที่ได้กู้ยืมพร้อมทั้งยินยอมเสียดอกเบี้ย จำนวน 670 ดอลลาร์สหรัฐ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 3,670 ดอลลาร์สหรัฐ ศาลได้ถือเอาตามข้อเท็จจริง

กรณีคู่สัญญาที่มีการตกลงกำหนดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคาร 3% ต่อปี ซึ่งตามมาตรา 46 วรรค 6 ไม่อนุญาติ ถือว่าดอกเบี้ยเป็นโมฆะตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา มาตรา 15 วรรค 2 แม้ว่าการฟ้องร้องเอาดอกเบี้ยตามที่ตกลงกันในสัญญานั้น ที่เป็นการตกลงที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมาย แต่เพื่อเป็นการไม่ให้เสียประโยชน์ต่อผู้ให้กู้ยืมนั้น จึงเป็นหน้าที่ของศาลที่พิจารณากำหนดอัตราดอกเบี้ยให้คือศาลพิจารณาจากอัตราดอกเบี้ยของธนาคารในขณะนั้นที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินไว้ 28% ต่อปี ศาลจึงบวกอัตราดอกเบี้ยอีก 3% ต่อปีให้ตาม

มาตรา 46 วรรค 6 ดังนั้นจำเลยผู้กู้จึงต้องรับผิดชอบชำระดอกเบี้ย 31% ต่อปี³⁶ ประเด็นดังกล่าวถือว่าเป็นค่าเสียหายพิเศษ และสอดคล้องกับค่าเสียหายพิเศษตามหลักของ มาตรา 222 วรรค 2 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

จากคำพิพากษาเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมที่ได้วางไว้ ประเด็นที่สำคัญมีอยู่คือ สัญญากู้ยืมเป็นการตกลงของคู่สัญญา ซึ่งผู้ให้ยืมได้มอบเงินให้แก่ผู้กู้ยืม และผู้กู้ยืมต้องส่งจำนวนเงินที่ได้กู้ยืมนั้นตามจำนวนที่มีคุณภาพเท่ากันคืนให้แก่ผู้ให้ยืม ตามกำหนดเวลาได้กำหนดไว้ในสัญญา

เป้าหมายของสัญญากู้ยืมอาจเป็นเงินซึ่งหลังจากที่ผู้กู้ยืมได้ใช้แล้ว คุณประโยชน์ก็จะหายไปหรือเปลี่ยนแปลงเป็นอันใหม่ เมื่อถึงกำหนดเวลา ผู้กู้ยืมอาจจะไม่ได้ส่งเงินที่ได้รับไปก่อนในเวลาที่กู้ยืมนั้น แต่หากได้ส่งคืนให้แก่ผู้ให้ยืมตามจำนวนเท่ากัน และคุณภาพเดียวกันกับสิ่งที่ได้ยืมมา เช่น ในเวลาที่กู้ยืมตอนแรกมีเงินใบละ 500 กีบ จำนวน 10 ใบ = 5,000 กีบ แต่เวลาฝ่ายผู้กู้ยืมส่งอาจมีแต่ใบละ 1,000 กีบ จำนวน 5 ใบ = 5,000 กีบเหมือนกันก็ได้

โดยทั่วไปแล้วในสัญญากู้ยืม ผู้ให้ยืมและผู้กู้ยืมจะต้องตกลงกันเกี่ยวกับกำหนดเวลาปฏิบัติหรือกำหนดเวลาชดใช้หนี้ ถ้าคู่สัญญาหากไม่ได้กำหนดเวลาหรือไม่ได้กำหนดในสัญญาแล้ว ให้ปฏิบัติตามการเสนอของผู้ให้ยืมภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่เจ้าหนี้ทวงหรือเรียกให้ปฏิบัติตาม สัญญากู้ยืมที่มีลักษณะฝ่ายเดียว มีความหมายว่า มีแต่ผู้กู้ยืมเป็นผู้ที่มีหน้าที่ต่อผู้ให้ยืม ส่วนผู้ให้ยืมจะไม่มีหน้าที่ต่อผู้กู้ยืม แต่หากมีสิทธิเรียกเอาเงินจากผู้กู้ยืม และมีสิทธิเรียกให้ฝ่ายผู้กู้ยืมในการปฏิบัติในการชดใช้หนี้ ในสัญญากู้ยืมอาจบอกถึงจุดประสงค์ในการใช้เงินที่กู้ยืมนั้น และผู้กู้ยืมต้องใช้เงินดังกล่าวตามที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือใช้ตามที่ตกลงกันในสัญญา (โดยเฉพาะการกู้ยืมเงินจากธนาคาร) การกำหนดจุดประสงค์นี้เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อจะได้กำหนดการคิดดอกเบี้ย มีความหมายว่า ดอกเบี้ยของการกู้เงินเพื่อทำธุรกิจ การก่อสร้าง การ กสิกรรม หรือเพื่อใช้ผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งมีความหมายต่างกัน กรณีบุคคลที่กู้ยืมหากไม่ใช้เงินที่กู้ยืมมาตามที่ได้ตกลงกันในสัญญา จะถือว่าผู้กู้ยืมมีความผิดในฐานะข้อโกงทรัพย์³⁷

ในสัญญากู้ยืมเมื่อใดผู้ให้ยืมได้มอบเงินให้ผู้กู้ยืมแล้ว เงินก็จะถือว่าเป็นของผู้กู้ยืม ดังนั้นผู้กู้ยืมจึงมีสิทธิใช้และชดใช้เงินที่ตนได้รับนั้น เพื่อผลประโยชน์ที่ตนต้องการในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดให้ แต่ปัญหาที่สำคัญเมื่อถึงกำหนดเวลาในการส่งหรือชดใช้คืน หากผู้กู้ยืมไม่ชำระหนี้หรือใช้แทนหนี้คืนแก่เจ้าหนี้ (ผู้ให้ยืม) ผู้กู้ยืมจะต้องรับผิดชอบโดยไม่มีทางอื่นใด สัญญา

³⁶ ดาวอน หว่างวิจิต, อ่างแล้ว เริงอรรถที่ 35, น. 28.

³⁷ ดาวอน หว่างวิจิต, อ่างแล้ว เริงอรรถที่ 35, น. 35.

กู้ยืมมีลักษณะที่เป็นจริง มีความหมายว่า มีการมอบเงินให้กันอย่างแน่ชัด ในกรณีหากมีการตกลงในสัญญา แต่ยังไม่ได้มอบเงินให้แก่กันจะไม่ถือว่ามี การกู้ยืมเกิดขึ้น แต่ถ้ายังไม่ได้รับเงินที่ตนต้องการนั้น ผู้กู้ยืมก็ไม่ควรลงลายมือในสัญญากู้ยืม เหตุผลเพราะเมื่อลงลายมือไปแล้วก็ถือว่าได้รับสิ่งที่ตนกู้ยืมแล้ว³⁸

รูปแบบหรือรูปการของสัญญากู้ยืมระหว่างบุคคลด้วยกัน อาจทำด้วยปากเปล่าและเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ สัญญาที่มีมูลค่าเกิน 5,000 กีบขึ้นไป กฎหมายกำหนดว่าต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร³⁹ ส่วนการกู้ยืมเงินจากธนาคารเท่าไรก็ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าหากไม่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร จะไม่ถือว่ามี การกู้ยืมเงินเกิดขึ้นหรือไม่มีการมอบเงินให้แก่กันแต่ประการใด และไม่มีหลักฐานอันใดที่จะสามารถเอามายืนยันได้ ถึงแม้ว่าจะมีพยานจำนวนคนเท่าไรก็ไม่ได้ยกเว้นแต่ผู้กู้ยืมหรือผู้รับเงินเองยินยอมหรือรับรู้ว่าได้กู้ยืมเงินนั้น⁴⁰

ในการกู้ยืมเงิน กีบ ถ้าคู่สัญญาหากได้ตกลงกันว่าจะมีการชดใช้เป็นเงินตราต่างประเทศหรือให้ชดใช้เท่ากับมูลค่าของเงินตราต่างประเทศ ก็ให้ปฏิบัติตามการตกลงของคู่สัญญา ในการกู้ยืมเงินไม่ให้เอาดอกเบี้ยมาคิดเป็นต้นทุน และไม่ให้เกิดดอกเบี้ยเกินต้นทุน การกำหนดนี้มีความสำคัญตรงที่ว่า ถ้าผู้ที่ได้กู้ยืมหากไม่จ่ายค่าดอกเบี้ยตามกำหนดเวลาหรือถ้าผู้ให้ยืมหากไม่รับเอาดอกเบี้ยที่ผู้กู้ยืมจะจ่ายให้ นั้น ดอกเบี้ยที่ควรจ่ายนี้จะไม่คิดเข้าเป็นต้นทุนร่วมกับต้นทุนที่มีมาก่อนแล้ว มีความหมายว่า ต้นทุนเป็นจำนวนเงินที่แท้จริงที่ผู้ให้ยืมมอบให้แก่ผู้กู้ยืมอีกประการหนึ่งถึงแม้ว่ากำหนดเวลาได้ผ่านไปนานเท่าใดก็ตาม ดอกเบี้ยที่ผู้กู้ยืมต้องจ่ายให้แก่ผู้ให้ยืมไม่ให้เกินกว่าต้นทุน เช่น ต้นทุน 1,000,000 กีบ ดอกเบี้ยที่ควรได้รับสูงสุดไม่เกิน 1,000,000 กีบ รวมต้นทุนไม่ให้เกิน 2,000,000 กีบ เว้นแต่ศาลตัดสินให้เป็นอย่างอื่นและเมื่อถึงกำหนดเวลาที่ต้องชดใช้ตามที่ได้ตกลงกันในสัญญา ถ้าผู้ให้ยืมหากไม่ยอมรับเอาเงินจากผู้กู้ยืมแล้ว ในกรณีนี้จะไม่มีการคิดคำนวณค่าดอกเบี้ยให้

ส่วนการกู้ยืมเงินตราต่างประเทศ การคิดคำนวณค่าดอกเบี้ย ให้เป็นไปตามการตกลงของคู่สัญญา ส่วนสัญญาที่มิใช่สัญญาไปใช้ เราจะเห็นได้ว่าว่าสัญญาไปใช้บุคคลหนึ่งนำไปใช้

³⁸ ดาวอน หว่างวิจิต, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 35, น. 33.

³⁹ มาตรา 10 วรรค 1 กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว ปีค.ศ.1990 กำหนดว่า สัญญาต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร และสัญญาอาจทำโดยปากเปล่านั้นก็ได้ ในกรณีสัญญาหากมีมูลค่า 5,000 ลงมา ยกเว้นสัญญาไปใช้

⁴⁰ ดาวอน หว่างวิจิต, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 35, น. 36.

ชั่วคราว (ระยะเวลาหนึ่ง) โดยมีการจ่ายหรือไม่ได้จ่ายค่าวัตถุ การมอบวัตถุให้ใช้ชั่วคราวโดยไม่มี การคิดค่าใด ๆ นั้น ส่วนมากเกิดขึ้นระหว่างญาติพี่น้องกัน หรือเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนใกล้ชิดกัน สัญญาี่ยมั่วตฤไปใช้นี้มีลักษณะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีลักษณะเป็นเพื่อนมิตรซึ่งมีอยู่มาก ในสังคมลาว

จากการศึกษาคำพิพากษาของศาลลาว ในประเด็นการกำหนดค่าเสียหายที่ลูกหนี้ต้อง รับผิดชอบในการละเมิดสัญญา จะเห็นได้ว่าค่าเสียหายที่ศาลกำหนดให้มีหลักเกณฑ์การกำหนด ค่าเสียหายโดยตรงและค่าเสียหายพิเศษอยู่ด้วย แม้จะไม่มีหลักกฎหมายที่แยกให้เห็นถึงประเภท ของค่าเสียหายไว้อย่างชัดเจนก็ตาม อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ถึงประเภทของค่าเสียหาย จำเป็นต้องตีความความเสียหายที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณี ซึ่งถ้านักกฎหมายได้รู้หลักเกณฑ์การ กำหนดค่าเสียหายตามมาตรา 222 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยแล้วก็จะทำให้การ กำหนดค่าเสียหายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น